

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Bakalářská práce

Iniciační rituály v současné společnosti

Lucie Rábková

© 2012 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra psychologie

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Rábková Lucie

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Iniciační rituály v současné společnosti

Anglický název

Rites of Passage in Contemporary Society

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je nastínit obecně problematiku iniciačních/přechodových rituálů v aktuální společnosti a přiblížit jejich funkci s ohledem na jejich fungování v minulosti. Akcent bude kladen zejména na přechodový rituál tetování, jeho vývoj v minulosti a jeho roli v současnosti.

Metodika

Teoretická část bakalářské práce je realizována prostřednictvím studia pramenů, tedy sběru a studia informací získaných převážně analýzou odborné literatury. V praktické části práce je využita kvalitativně-kvantitativní kombinace různých výzkumných metod. Kombinace metod je využita za účelem zvýšení vypovídací hodnoty hlavní zvolené metody, tj. interview (polostandardizované rozhovory). Tato metoda je doplněna o dotazníkové šetření.

Harmonogram zpracování

Vypracování teoretické části: duben-září 2011

Sběr dat: červen-říjen 2011

Analýza dat a vypracování empirické části: říjen 2011-leden 2012

Závěry: únor-březen 2012

Rozsah textové části

30 - 40 stran

Klíčová slova

Iničiační rituál, kulturní a sociální antropologie, současná společnost, tetování

Doporučené zdroje informací

ERIKSEN, Thomas Hylland. Sociální a kulturní antropologie. Praha: Portál, 2008, s. 559. ISBN: 978-80-7367-465-6

SOUKUP, Václav. Dějiny sociální a kulturní antropologie. Praha: Karolinum, 1996. 303 s. ISBN 80-7184-158-7.

TURNER, Victor. The ritual process: structure and anti-structure. Transaction Publishers, 1995. 213 s. ISBN 0202011909.

VAN GENNEP, Arnold. Přečhodové rituály: Systematické studium rituálů. Praha: Lidové noviny, 1997. 201 s., ISBN 8071061786

Vedoucí práce

Košťálová Petra, PhDr., Ph.D.

Termín odevzdání

březen 2012

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.
Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.
Děkan fakulty

V Praze dne 6.3.2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Iniciační rituály v současné společnosti" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. března 2012

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala pražskému tetovacímu studiu Hell, za pomoc při získání údajů a kontaktů potřebných pro zpracování vlastní práce. Dále bych chtěla poděkovat Petře Košťálové, PhDr., Ph.D. za cenné rady a připomínky vedoucí ke zlepšení úrovně práce a jejímu zdárnému dokončení.

Iniciační rituály v současné společnosti

Rites of Passage in Contemporary Society

Souhrn

Bakalářská práce je zaměřena na změny ve vymezení pojmu rituál, jeho průběhu, podob a užívané symboliky. Autor vychází zejména z širší definice pojmu rituál a iniciační (přechodový) rituál. Cílem práce je zachytit, k jakým změnám došlo v podobě rituálů a chápání rituálnosti českou společností, pomocí vlastního výzkumu orientovaného na tetování z genderového hlediska (tetování českých žen), jako prostředku k zachycení současného stavu v české společnosti. V teoretické části práce autor vymezuje širší a užší pojetí vztahu mezi iniciačními a přechodovými rituály. Jsou uvedeny definice a způsoby kategorizace rituálů a tetování. Propojení iniciačních (přechodových rituálů) a tetování vychází z teze, že tetování v sobě spojuje různé postoje společnosti k stejnému tématu, zkoumatelnému ve stejném časovém období. Proto je zvoleno jako prostředek zkoumání společenských změn. Za účelem zjištění míry změny postoje české společnosti k tetování a změny funkcí tetování je v praktické části práce na základě dat získaných z vlastního dotazníkového šetření testována hypotéza: „Iniciační tetování se transformovalo z předepsaného rituálního aktu v dobrovolný individuální akt.“ Dotazníkové šetření společně s polostandardizovanými rozhovory potvrdilo platnost testované hypotézy.

Klíčová slova: iniciační rituál, kulturní a sociální antropologie, současná společnost, tetování

Summary

The bachelor thesis is concentrated to changes in delimitation of term ritual, its progress, form and its used symbolic. The author works on a wider definition of term ritual and initiatory (transitional) ritual. The task is to depict what changes in form of rituals and understanding of ritualism by the Czech society have occurred, with the assistance of own research oriented to tattoo from gender point of view (tattoo of Czech women) as a means of a record of contemporary Czech society status. In the theoretical part, the author defines the concept of broader and deeper relationship between the initiation and transition rituals. Definitions and ways of categorization of tattoos are specified here. Linking initiatory (transitional) ritual and the tattoo is based on the idea that tattoo combines different attitudes of society to the same subject examinable at the same time period. That is why it is used as a means of exploring of social changes. In order to determine rate of change of attitude of Czech society to the tattoo and changes in tattoo purpose, following hypothesis is tested, based on data obtained from own survey: „The initiatory tattoo has transformed from compulsory ritual act to voluntary individual act“. The questionnaire survey, together with semi standardized interviews confirmed the validity of tested hypothesis.

Keywords: rites of passage, Cultural and Social Anthropology, contemporary society, tattoo

Obsah

1	Úvod	10
2	Cíl práce a metodika	11
2.1	Cíl práce	11
2.2	Metodika	11
3	Literární rešerše	13
4	Teoretická východiska	15
4.1	Pojem rituál	15
4.2	Kategorizace rituálu	15
	Materiální přechody	16
	Jedinci a skupiny	17
	Těhotenství a porod	18
	Narození a dětství	18
	Zásnuby a svatba	19
	Pohřební obřady	19
4.3	Iniciační rituály	20
	Iniciační rituály doprovázející přechod do dospělosti	21
4.4	Tetování	23
	Funkce rituální	23
	Komunikačně-identifikační funkce	25
	Léčebně-preventivní funkce	26
	Magicko-náboženská funkce	27
	Sociálně-skupinová funkce	28
	Statutárně-hierarchická funkce	29
	Esteticko-erotická funkce	29
	Individualizační funkce	30
4.5	Počátky tetování v Evropě	31
4.6	Tetování z genderového hlediska – ženy a tetování	33
	Statutárně-hierarchické tetování žen	34
	Magicko-náboženské tetování žen	35
	Tetování – výsada žen	35
4.7	Iniciační tetování žen	35
5	Vlastní práce	37
5.1	Věk respondentek v období tetování	38
5.2	Období realizace tetování respondentek a tetované motivy	39
5.3	Vztah tetování a úrovně vzdělání	42
5.4	Umístění prvního tetování respondentek	42
5.5	Důvody respondentek k realizaci tetování	44
5.6	Víry respondentek v moc tetování	46
6	Závěr	48
7	Seznam použitých zdrojů	49
8	Přílohy	52

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Srovnání v kolika letech se respondentky poprvé tetovaly s obdobím realizace tetování v ČR v letech 1981-2010	55
Tabulka č. 2: Srovnání motivů prvního tetování respondentek v ČR s obdobím 1981-2010, ve kterém se nechaly tetovat	55
Tabulka č. 3: Srovnání motivů prvního tetování respondentek z ČR s věkem 15-40 let, ve kterém se nechaly tetovat	56
Tabulka č. 4: Srovnání nejvyššího dosaženého vzdělání uvedeného respondentkamy z ČR v době realizace prvního tetování s obdobím 1 let 1981-2010, v němž se nechaly tetovat	56
Tabulka č. 5: Srovnání barevného provedení prvního tetování respondentek s obdobím realizace tetování v ČR v letech 1981-2010	57
Tabulka č. 6: Srovnání barevného provedení prvního tetování respondentek z ČR s věkem 15-40 let, ve kterém se nechaly tetovat	57
Tabulka č. 7: Srovnání velikosti prvního tetování respondentek s obdobím realizace tetování v ČR v letech 1981-2010	58
Tabulka č. 8: Srovnání velikosti prvního tetování respondentek z ČR s věkem 15-40 let, ve kterém se nechaly tetovat	58
Tabulka č. 9: Srovnání umístění motivu prvního tetování respondentek s obdobím, ve kterém se nechaly tetovat v ČR v letech 1981-2010	59
Tabulka č. 10: Srovnání důvodu k umístění motivu prvního tetování respondentek na zvolené místo s obdobím, ve kterém se nechaly tetovat v ČR v letech 1981-2010	59
Tabulka č. 11: Srovnání umístění motivu prvního tetování respondentek z ČR s věkem 15-40 let, ve kterém se nechaly tetovat	60
Tabulka č. 12: Srovnání důvodu k umístění motivu prvního tetování respondentek z ČR na zvolené místo s věkem 15-40 let, ve kterém se nechaly tetovat ...	60
Tabulka č. 13: Srovnání důvodu k realizaci prvního tetování respondentek s obdobím, ve kterém se nechaly tetovat v ČR v letech 1981-2010	61
Tabulka č. 14: Srovnání důvodů k realizaci prvního tetování respondentek z ČR s věkem 15-40 let, ve kterém se nechaly tetovat	61
Tabulka č. 15: Srovnání existence víry respondentek z ČR v moc tetování době realizace prvního tetování s obdobím let 1981-2010, v němž se nechaly tetovat	62
Tabulka č. 16: Srovnání existence víry respondentek z ČR v moc tetování době realizace prvního tetování s věkem 15-40 let, ve kterém se nechaly tetovat	62
Tabulka č. 17: Srovnání existence víry respondentek z ČR v moc tetování době realizace prvního tetování s nejvyšším dosaženým vzděláním, které uvedly	62

Seznam grafů

Graf č. 1: Věk respondentek v době realizace prvního tetování	39
Graf č. 2: Období realizace prvního tetování respondentek	39
Graf č. 3: Motivy prvního tetování respondentek	41
Graf č. 4: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentek v době realizace tetování.....	42
Graf č. 5: Důvody respondentek k umístění vytetovaného motivu na zvolenou partii.....	44
Graf č. 6: Důvody vedoucí respondentky k realizaci prvního tetování.....	45
Graf č. 7: Existence víry respondentek v moc jejich tetování	47

1 Úvod

Iniciační (přechodové) rituály ze své podstaty hrají významnou roli ve vymezení identity společnosti i jedince. Na jejich změnách lze sledovat, jak se jednotlivé společnosti vyvíjí. S přijímáním nových postojů je, zejména v delším časovém úseku, spojena transformace většiny původních hodnot, tradic a názorů. U některých rituálů je nezbytné, aby se jejich význam uchoval v nezměněné podobě, a prostor pro změnu je čistě v oblasti vlastní realizace rituální činnosti. Rituály mají pro společnost mimořádný význam. Zejména, pokud definujeme rituál jako neměnný řád činností s přesně stanovenými pravidly. V takovém případě lze rituály chápat jako předchůdce nepsaných zákonů a společenských pravidel. V tomto smyslu lze ochranné mechanismy společnosti, které jsou součástí prevence proti společensky nežádoucím jevům, považovat za určité rituály (např. schéma provinění -> příslušný trest). Iniciační (přechodové) rituály jsou určitou formou ochrany společenských hodnot, jejichž tzv. vyprázdění by mohlo vést k destabilizaci společnosti. Studium transformace rituálních úkonů je důležité pro pochopení změn v současné společnosti, protože i čistě profánní (světské) činnosti jsou ve skutečnosti podřízeny nějakému rituálu. Významným soudobým profánním kolektivním rituálem je například inaugurace českého prezidenta po vyhraných volbách, která potvrzuje legitimitu jeho mandátu (tj. slavnostní uvedení do společnosti, tedy iniciační - jmenovací rituál).

V minulosti byl dlouhou dobu jeden z hlavních významů tetování spatřován ve způsobu označení osob, které prošli iniciačním rituálem, s jehož průběhem bylo tetování ve velkém množství „domorodých“ kultur pevně spjato. Tetování v sobě spojuje různé postoje společnosti k stejnému tématu zkoumatelnému ve stejném časovém období, proto je zvoleno jako prostředek zkoumání společenských změn. Za účelem zjištění míry změny postoje společnosti k tetování a změny jeho funkcí je testována hypotéza: „Iniciační tetování se transformovalo z předepsaného rituálního aktu v dobrovolný individuální akt.“

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je nastínit obecně problematiku iniciačních (přechodových) rituálů v aktuální společnosti a přiblížit jejich funkci s ohledem na jejich fungování v minulosti. Akcent bude kladen zejména na přechodový rituál tetování, jeho vývoj v minulosti a jeho roli v současnosti. Cílem práce je zachytit, k jakým změnám došlo v podobě rituálů a chápání rituálnosti českou společností, pomocí vlastního výzkumu orientovaného na tetování z genderového hlediska (tj. zaměřeného na tetování českých žen), jako prostředku k zachycení současného stavu v české společnosti.

2.2 Metodika

Shromáždění a seřazení dostupných informací k zvolenému tématu. Zařazení informací do teoretické části bakalářské práce. Stanovení výzkumné hypotézy: „Iniciační tetování se z předepsaného rituálního aktu transformovalo v dobrovolný individuální akt.“ Pro zjištění pravdivosti stanovené hypotézy je využita kvalitativně-kvantitativní kombinace různých výzkumných metod. Kombinace metod je využita za účelem zvýšení vypovídací hodnoty hlavní zvolené metody, tj. interview (polostandardizované rozhovory). Tato metoda je doplněna o dotazníkové šetření. Definování základních kritérií pro volbu reprezentativního vzorku (platných pro respondentky i informátorky) a jeho minimální velikosti pro dotazníkové šetření a interview.

Zvolená kritéria:

- 1) respondentovo pohlaví – žena
- 2) existence tetování na respondentčině těle
- 3) pobyt v Praze nejméně po dobu pěti let před realizací tetování

Respondentky byly získávány technikou snowball. Zvolený minimální počet respondentek dotazníkového šetření (kvantitní metoda) je sto osob. Respondentky odpovídaly na dotazník (viz Příloha č. 1) složený z uzavřených otázek (např. otázka č. 1), polootevřených otázek (č. 3, 6, 8) a jedné otevřené otázky (č. 10). Dotazník byl vyplňován

online¹ a ručně na papírovém nosiči (data byla přidána do online sběru dat). Na základě všech získaných dat (utříděných v tabulkách a v případě potřeby graficky vyjádřených) je výzkumná hypotéza vyvrácena nebo potvrzena. Kvalitativní metoda výzkumu ve formě polostandardizovaných rozhovorů byla provedena u tří tetovaných žen (informátorek), ze tří věkových kategorií (15-19, 20-30, 31-40 let). Informátorky odpovídaly na otázky z dotazníku, ale byly požádány, aby své odpovědi rozvedly a případně i doplnily. Rozhovory (viz Příloha č. 3) jsou doplněné o stručné úvodní biogramy informátorek.

Pomocí hypotézy, vyvozené z teoretických poznatků o zkoumaném jevu, je vyjadřováno očekávání o jeho charakteru. Při realizaci kvantitativního výzkumu je postupováno deduktivní metodou. Na počátku je vytvořena teorie, na jejímž základě je definována hypotéza. Následně hypotézu testujeme jejím srovnáním s daty získanými výzkumem realizovaným vhodně zvolenou výzkumnou metodou zaznamenávající četnost výskytu určitého jevu (např. dotazník). V závěru hypotézu potvrdíme, nebo vyvrátíme. Kvalitativní výzkum zkoumá sociální realitu pomocí induktivní metody. Počáteční fází je sběr informací prostřednictvím pozorování jevu a hledání pravidelností. Ze zjištěných pravidelností jsou utvářeny předběžné závěry. Na jejich základě je vytvořena teorie. Při polootevřeném rozhovoru respondent odpovídá na předem připravené základní otázky a má možnost doplnit odpovědi o vlastní zkušenosti a postřehy. Kombinace metod se užívá, pokud je cílem otestovat platnost vytvořené hypotézy, a zároveň objasnit příčiny a výsledky. Předpokladem úspěšného kvantitativního výzkumu je silná standardizace, zajišťující vysokou reliabilitu, ale nízkou validitu. Neumožňuje respondentovi plně rozvést jeho názory. Kvalitativní výzkum má vysokou validitu, ale nízkou reliabilitu. Vypovídací hodnota výzkumu vyjadřuje, do jaké míry realizovaný výzkum zachycuje skutečnou sociální realitu zkoumaného jevu. Sociální výzkum pracuje s redukováným systémem, proto je stanovován reprezentativní vzorek. Správný výběr kritérií pro určení vzorku a zvolení vhodné metody získávání respondentů jsou základem pro tvorbu výzkumu. Metoda snowball využívá sociálních sítí ve společnosti. Průzkumník osloví několik vhodných lidí (které zná) a další respondenty získává díky jejich doporučení.²

¹ RÁBKOVÁ, Lucie. Tetování žen žijících v Praze. *Vyplnto.cz: řešení i pro Váš internetový průzkum* [online]. 2012-02-10 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://www.vyplnto.cz/preview.php?id=19827>

² DISMAN, M., *Jak se vyrábí sociologická znalost*, s. 16-177

3 Literární rešerše

Studiem rituálů a tetování se zabývá více autorů, než bude uvedeno v literární rešerši. Zde popsaná díla jsou kmenovou literaturou, ze které bakalářská práce vychází. Vybrané výzkumy realizované na téma rituál a tetování jsou uváděny v teoretických východiscích práce. Základní přehled odborné literatury zaměřené na studium rituálů lze nalézt v Antropologickém slovníku,³ vytvořeném kolektivem autorů z Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity dostupném online na stránkách univerzity. Slovník je k dispozici ve třech formách: tištěná bibliografie (obsahuje vybrané pojmy, kompletní slovník je přiložen na CD-romu), PDF dokument, online dokument umožňující hypertextové vyhledávání. Slovník byl využit pro ujasnění rámcových pojmů vysvětlovaných v práci.

Jedním z nejvýznamnějších autorů, zabývajících se podrobně studiem rituálů, je Arnold Van Gennep (francouzský antropolog a etnolog žijící v letech 1873-1957), který ve své knize, *Přechodové rituály: Systematické studium rituálů*,⁴ klasifikoval rituály a kategorizoval rituály přechodové (první vydání v roce 1909). Titul poskytuje čtenáři obsáhlý a ucelený pohled na dané téma. Přínos Van Gennepovi knihy je zejména, v jeho pojetí iniciačních rituálů. Většina autorů (zabývajících se tématem rituálu, rituálnosti a rituálního chování) definuje iniciační rituály jako synonymum k přechodovým rituálům (tzn. širší pojetí). Narozdíl od nich Van Gennep užívá pojem iniciační rituály pouze pro jmenovací rituály, např. iniciační rituál dospělosti, inaugurace, vysvěcení na kněze (tzn. užší pojetí) a pojem přechodové rituály pro všechny rituály spojené s přechodem (nejen fyziologickým a sociálním, ale také s přechodem materiálním). Van Gennepova kniha nabízí čtenáři jiný úhel pohledu na danou problematiku, a tím umožňuje lepší orientaci v širokém pojetí iniciačního rituálu (preferovaného autorem bakalářské práce) a jeho důležitosti pro společnost i jedince.

³ MALINA, J. a kol., *Antropologický slovník*, s. 303

⁴ VAN GENNEP, A., *Přechodové rituály*, s. 201

Studiem struktury rituálů, jejich podoby a používané symboliky se zabýval Victor Witter Turner (americký kulturní antropolog původem z Anglie žijící v letech 1920-1983), který ve své knize *The Ritual process: Structure and anti-structure*⁵ (první vydání 1969) uvedl své poznatky ze studia rituálů afrických kmenů. Rituály považoval za důležitou součást společnosti. Na základě studia rituálů afrických kmenů prokazoval, že národy, které mají složité rituální obřady, nemohou být označovány za primitivní. Kniha byla vydána v českém překladu v roce 2004 nakladatelstvím Computer Press v Brně podnázvem *Průběh rituálu*.

Základní a velmi stručnou orientaci v tématu rituál, poskytuje kniha napsaná Merryl Wyn Davies (spisovatelka a antropoložka narozená v roce 1948, podílející se na pořadech stanice BBC, od roku 2010 ředitelka britského Muslimského institutu) s názvem *Kulturní antropologie*.⁶ Kniha je souborem krátkých kapitol o antropologii, které obsahují na jedné až dvou stranách stručné vysvětlení základních informací nezbytných pro studium antropologie ve formě krátkých textů doplněných o komiksové obrázky (ilustroval britský ilustrátor a grafik Pierro) vysvětlující a doplňující informace. Jde o humorné, ale věcné dílo, které je možné doporučit laikům i začínajícím studentům antropologie.

Doposud nejobsáhlejší odbornou českou knižní publikací na téma tetování je dílo Martina Rychlíka (etnolog a kulturolog narozen 1977, vystudoval Karlovu univerzitu) *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*,⁷ vydané v rámci edice *Dějiny odívání* nakladatelstvím Lidové noviny. Základem této knihy jsou autorovy závěrečné akademické práce. Kniha obsahuje dělení tetování podle funkcí a antropologických areálů, slovník pojmů, informace o historii a vývoji tetování na území České republiky a seznam jmen tetovaných celebrit spolu s popisem jejich tetování. Přestože kniha může být pro laika příliš obsáhlá, je doporučována jako optimální zdroj informací plný různých zajímavostí a námětů k zamyšlení. Publikace pana Rychlíka je stěžejním dílem teoretické části bakalářské práce zabývající se tetováním, protože shrnuje většinu poznatků zahraničních autorů, které dále rozšiřuje, a doplňuje informace o tetování v českém prostředí.

⁵ TURNER, V., W., *The Ritual process*, s. 213

⁶ DAVIES, M., W., *Kulturní Antropologie*, s. 175

⁷ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 350

4 Teoretická východiska

„Victor Witter Turner na základě studia rituálů Afrických kmenů prokázal, že národy, které mají složité rituální obřady, nemohou být označovány za primitivní. Podobně jako Turner využil studia rituálů, tato práce využívá tetování jako prostředku zkoumání změny iniciačního chování v současné české společnosti.“⁸

4.1 Pojem rituál

Pojem rituál má nejednoznačnou definici. Prvotní příčinou nejednoznačnosti je existence odlišných etymologických rozborů slova rituál. Etymologický rozbor uvádí dvě možnosti původu slova rituál. V prvním případě odvozuje slovo rituál od latinského „ritus“ - obřad, řád, obyčej.⁹ V druhém případě se pojem rituál odvozuje od staroindického „rita“, označujícího v sanskrtu vše, co probíhá v souladu s řádem vesmíru, nebo řádem obecně.¹⁰ Nejčastěji je v literatuře uváděn výraz ritus, na jehož základě je rituál definován jako: „rituál – ritus, obřad, slavnostní zvyk, zvyklost, soubor předpisů a zvyklostí pro výkon bohoslužeb a jiných náboženských úkonů.“¹¹

4.2 Kategorizace rituálu

Problematickostí definice rituálu vychází z různorodosti chápání pojmu a jeho významu. Jednotlivým prvkem pro všechny definice je základní teze, že rituál je činnost. Odlišnost definic spočívá v tom, které činnosti jsou ještě rituálem a které jsou už pouhou rutinou. Rituální obřad je charakterizován pevně daným řádem, který musí být přísně dodržen. Je striktně určeno pořadí a přesná podoba jednotlivých rituálních úkonů, podle toho s jakou událostí jsou spjaty. Součástí rituálu jsou rituální gesta a symboly. Pro rituální obřady je typická pravidelnost opakování při významných událostech pro jednotlivce i společnost.¹² Primárním účelem rituálu je vyjádření kolektivní, nebo individuální identity. Sekundárním účelem je ovlivnění vztahů. U skupiny může rituál podpořit její soudržnost

⁸ TURNER, V., W., *The Ritual process*, s. 3

⁹ HOLUB, J., LAYER, S., *Stručný etymologický slovník jazyka českého*, s. 211

¹⁰ Ríta: Hinduism, In: *Encyclopedia Britannica: Brittanica Online Encyclopedia* [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/511741/rita>

¹¹ ŠTĚPÁNEK, M. a kol., *Ilustrovaný encyklopedický slovník, III. díl*, s. 119

¹² KRČILOVÁ, H., *Mentálně hygienické aspekty rituálu „všedního dne“*, s. 11

nebo uvolnit sociální napětí. V případě jednotlivce rituál ovlivňuje, jak ho daná skupina vnímá.¹³

Počátky rituálu jsou úzce spjaty s magií. Z toho vychází prvotní dělení rituálů na sympatetické(imitativní) a kontaktní. Podstatou sympatetických rituálů je víra v moc působení podobného na podobné.¹⁴ Příkladem je šaman, který v období sucha rozprašuje vodu do vzduchu, aby vyvolal déšť.¹⁵ Základem kontaktních rituálů je víra v ovlivnitelnost subjektu na základě přenosnosti vlastností (vrozených a získaných)¹⁶ nebo víra, že to co souvisí s člověkem, zvířetem, předmětem, může uchovat jejich vlastnosti a nadále je ovlivňovat. Kontaktním rituálem je například rituál voodoo, využívající vlasy oběti, proti které je rituál veden.¹⁷

Podle účelu rituálního aktu vyčleňujeme dvě kategorie, pozitivní a negativní. Pozitivní rituály jsou projevem projekce vůle v činech. Negativními rituály se vyjadřuje tabu (zákaz, příkaz něco nedělat).¹⁸ V souvislosti s životními cykly člověka Van Gennepe přiřadil k rituálům pozitivním a negativním ještě rituály přechodu. Ty dále rozčlenil do osmi skupin: materiálního přechodu, jedince a skupiny, těhotenství a porod, narození a dětství, iniciační rituály, zásnuby a svatba, pohřební obřady.¹⁹ Zjednodušenou verzi uvádí Wyn Davies, která rituály přechodu dělí na pojmenovávající rituály, iniciační rituály, manželské rituály a pohřební rituály. Následující odstavce podrobněji popisují jednotlivé typy přechodových rituálů, s akcentem na rituály iniciační - jmenovací.

Materiální přechody

Rituály patřící do skupiny materiálních přechodů vyjadřují symbolický přechod mezi světem cizím a domácím (dveře, hranice) nebo přechodem mezi světem profánním a posvátným (chrámové dveře, kostelní dveře). Překonávání pomyslné hranice v podobě prahu domu je spjato s mnoha rituály. Materiální přechody mají podobu manuálního nebo slovního rituálu, případně jsou jejich kombinací. Židovským zvykem při procházení dveřmi příbytku je dotknout se prstem pravé ruky mezuzy (schránka se svitkem papíru,

¹³ DAVIES, M., W., *Kulturní Antropologie*, s. 121

¹⁴ VAN GENNEPE, A., *Přechodové rituály*, s. 14

¹⁵ MURPHY, R., F., *Úvod do kulturní a sociální antropologie*, s. 180

¹⁶ VAN GENNEPE, A., *Přechodové rituály*, s. 16

¹⁷ MURPHY, R., F., *Úvod do kulturní a sociální antropologie*, str. 180

¹⁸ VAN GENNEPE, A., *Přechodové rituály*, s. 17

¹⁹ VAN GENNEPE, A., *Přechodové rituály*, s. 22-173

nebo látky nesoucí jméno Boží – Šadaj) upevněné na zárubni dveří a následně prst políbit se slovy: „Všemohoucí ochraňuj východ a vchod od této chvíle navěky.“²⁰ U křesťanů bylo zvykem při vstupu do domu na uvítanou říci „pozdrav Pán Bůh“ a odpověď zněla: „Dejš to Pán Bůh“. Soudobé rituály materiálního přechodu jsou spojeny například s výstupem na velehorské štíty nebo vstupem katolíka do kostela. Rituál výstupu na velehorský štít je modifikací rituálu praktikovaného při přechodu horských sedel. Obětní předměty byly nahrazeny vlajkou státu, kterou horolezec umístí na vrchol pokořené hory.

Jedinci a skupiny

Rituály jedince a skupiny na rozdíl od první skupiny materiálních přechodů, které se týkají fyzického přechodu z jednoho prostředí do druhého, jsou orientované na vzájemné vnímání jedince a skupiny. Jedná se o vymezení postavení jedince vůči společnosti nebo společnosti vůči jedinci. Postavení jedince je založeno na postoji jedince v roli cizince vůči společnosti, do které vstupuje nebo ji opouští. Postavení společnosti vůči cizinci vychází prvotně z toho, jak daná společnost všeobecně vnímá cizince a druhotně na základě chování jedince vůči společnosti. Všechny rituály týkající se společenské interakce mají stejné fáze průběhu. Fázemi rituálu jsou: příprava na přijetí, vyjádření záměrů, samotné provedení rituálu, ukončení rituálu. Vzájemná kladná rituální interakce cizinec/skupina má ve všech kulturách stejný mechanismus: zastavení, čekání, přechod, vstup a přijetí. V podrobnostech se mohou jednotlivé sekvence rituálu měnit podle typu kultury, ve které probíhá, může jít o podání ruky, obětování zvířete, společné jídlo, kouření, nebo kropení vodou. Rituály vyjadřující negativní společenský postoj jsou válka a vendeta. Rituály přijetí jsou, výměna, společné stolování a bratření. Rituály vyjadřující odchod se vztahující k životní cestě jsou návrat, adopce či změna pána. Rituálem vyjadřujícím kladný společenský postoj je mír.²¹ V současné české společnosti jsou rituály jedince a skupiny především praktického rázu, jedinci a skupiny jsou vzájemně formálně či neformálně představeny a seznámeny s pravidly platnými pro cizí skupinu.

²⁰ VAN GENNEP, A., *Přechodové rituály*, s. 30

²¹ VAN GENNEP, A., *Přechodové rituály*, s. 32-34

Těhotenství a porod

Rituály spojené s těhotenstvím a porodem tvoří obvykle jeden celek. První fází rituálů je odloučení těhotné ženy do vymezených prostor. U přírodních národů je žena izolována ve vymezené chýši. V českých zemích byl ženám omezen přístup do společnosti, bylo jim doporučováno, aby se co nejvíce zdržovaly doma. Druhá fáze je obdobím očekávání porodu, ve kterém žena musí dodržovat tabu potravy, ozdob a sexuality. Třetí fází jsou porodní rituály. Závěrečnou fází jsou poporodní rituály zaměřené na očistu ženy, její znovuzачlenění do společnosti a sejmutí původních tabu.²² Obdobou očistných rituálů a stanovení tabu jsou rituály šestinedělí. U nás bylo tradicí oddělovat ženu po porodu v koutě obytné místnosti ohrazeném závěsem po dobu šesti týdnů. Období šestinedělí je ze zdravotních důvodů stále dodržováno, ale již není doprovázeno separací ženy.

Narození a dětství

Na rituály těhotenství a porodu navazují rituály narození a dětství. Rituály narození a dětství lze rozdělit do dvou kategorií, na rituály odlučovací a přijímací. Odlučovací rituály spočívají v odloučení dítěte s místem před narozením. Podstatou odlučovacího rituálu je obřadné odloučení dítěte od pupeční šňůry k tomu určeným nástrojem (kamenným nebo dřevěným nožem, hrotem šípů). Přestože je obřad prováděn na jedinci-dítěti, jedná se o kolektivní obřad, protože stmeluje rodinu, případně i společnost (součástí obřadu je velká hostina). S obřadně oddělenou pupeční šňůrou se nakládá dvěma způsoby. Prvním způsobem je zahrabání pupeční šňůry spolu s placentou co nejdále od obydlí. Druhým způsobem je naopak ponechání placenty v blízkosti dítěte nebo její svěření příbuzné osobě.

Rituály provázející dětství jsou spjaty s prvním stříháním vlasů dítěte, prvním oblečením, prvním zubem, prvním opuštěním domu, seznámením se s členy rodiny. Prostřednictvím přijímacích rituálů je dítě uváděno do společnosti. Podstatným rituálem z hlediska konstrukce identity dítěte je rituál pojmenování. Paralelou k rituálu pojmenování, prováděným náčelníkem vesnice nebo šamanem, je katolický obřad křest.²³ V soudobé české kultuře je zvykem oficiálně uvádět dítě do společnosti obřadem Vítání občánků. V pozdějším věku je dítě seznamováno s tradičními zvyklostmi kultury,

²² VAN GENNEP, A., *Přechodové rituály*, s. 46

²³ VAN GENNEP, A., *Přechodové rituály*, s. 65

v níž žije. Například s oslavami významných svátků (Velikonoce, Vánoce), které se rodina obvykle po období jeho dětství snaží co nejvěrněji dodržovat.

Zásnuby a svatba

Přechod od statusu svobodný do statusu ženatý nebo vdaná jsou doprovázeny manželskými přechodovými rituály.²⁴ Schéma manželských rituálů uplatňující se při sňatku a zásnubách je oproti ostatním rituálním přechodům složitější, protože doprovází více významných změn v životě jedince. Podmínkou uskutečnění svatebního rituálu je zpravidla fyzická dospělost.²⁵ Změny souvisejí se změnou ekonomické situace, přijetím partnera rodinou, klanem, nebo kmenem. Zásnubní rituál předcházející svatebnímu rituálu je pomezím obdobím odloučení jedince od původního způsobu života a původní společnosti končící přijetím do nové společnosti a přijetím nového způsobu života.²⁶ Naopak novodobý zásnubní rituál se soustřeďuje na akt požádání nevěsty o ruku. Současná společnost klade větší důraz na rituál svatby a jemu předcházející loučení se svobodou. Svatební obřad je doprovázen dochovanými zvyky, které jsou odkazem dřívější kultury. Z přechodových rituálů je právě svatební obřad rituálem s nejvíce dochovanými zvyky a symbolikou (rozbíjení talíře, házení rýže, první společné jídlo, přenesení nevěsty přes práh).

Pohřební obřady

Každá společnost má své představy o posmrtném životě. Z těchto představ se odvíjí obsah pohřebních rituálů dané společnosti.²⁷ Pohřební obřady souvisí s cestou z tohoto světa na onen svět. Různé způsoby pochovávání zesnulých se odlišují podle dosaženého stupně vývoje společenských názorů a poměrů. Pohřební rituály vyjadřují vztah lidí k zemřelým a ke smrti.²⁸ Obřady spojené s pohřbem plní dva úkoly. Prvním úkolem je zajistit tělo a duši zemřelého. Druhým úkolem je pomoci pozůstalým vyrovnat se se ztrátou mrtvého. Povinností pozůstalých je zabezpečení materiálních a nábožensko-magických potřeb zemřelého pro cestu na onen svět pomocí amuletů, oděvů, nástrojů, jídla, zbraní,

²⁴ DAVIES, M., W., *Kulturní Antropologie*, s. 122

²⁵ KODYTKOVÁ, V., *Svatební rituály dnes*, s. 8

²⁶ VAN GENNEP, A., *Přechodové rituály*, s. 111

²⁷ ERIKSEN, T., H., *Sociální a kulturní antropologie*, s. 261

²⁸ ŠTĚPÁNEK, M. a kol., *Ilustrovaný encyklopedický slovník, II. díl*, s. 896

mincí.²⁹ Představa onoho světa jako místa pro další život se odráží v pohřbívání zemřelých (například u Saamů ze severní Skandinávie) s jejich oblíbenými předměty. V případě hierarchických společností jsou zemřelí pochováváni i s oblíbenými otroky.³⁰ Podoba rituálního pohřbívání zesnulého se v současnosti odvíjí od jeho postavení ve společnosti. Ostatky významných osobností jsou veřejně vystaveny, aby lidé měli možnost se se zemřelým rozloučit.

4.3 Iniciační rituály

Člověk od narození získává kromě vrozených statusů (neměnných), ještě statusy sociální (měnné). Prostředkem změny sociálního statusu jsou iniciační rituály. Pokud chce jedinec svůj sociální status změnit, musí podstoupit odpovídající obřad. Pojem iniciační rituál je v literatuře běžně užíván jako synonymum pro přechodové rituály (schéma: iniciační – jmenovací rituál je synonymum pro přechodový rituál, tzn. širší pojetí). Podle Van Gennepa jsou ale iniciační rituály zvláštní skupinou rituálu přechodu, který se váže k podstoupení rituální zkoušky, nejčastěji ve spojení s dospíváním (schéma: iniciační - jmenovací rituál je jednou z kategorií přechodového rituálu, tzn. užší pojetí). Významem iniciace je obřadní uvedení jedince (jeho jmenování) do nového společenského statusu. Samotnému uvedení předchází podstoupení zkoušky, tedy části iniciačního rituálu. Iniciační rituály dospívání zahrnují tři fáze. První fází jsou rituály odluky (preliminární) napomáhající odloučení od rodiny a statusu dítěte. Druhou fází tvoří rituály pomezí (liminární), kdy jedinec již absolvoval rituál odluky od původního statusu, ale nový status ještě nezískal. Třetí slučovací (postliminární) fáze završuje přechod jedince. Jedinec je začleněn do společnosti, stává se dospělým a získává nová práva a povinnosti. Rituály dospívání nejsou nutně spjaty s počátkem fyziologické puberty (zejména u chlapců), ta má u každého jedince individuální dobu započetí. Z důvodu nemožnosti určit přesně jednotný věk nástupu fyzické puberty je v moderních společnostech ustanovena „společenská dospělost“. Obdržení občanského průkazu (v patnácti letech) lze v české společnosti chápat jako první fázi iniciačního rituálu dospělosti. Získáním občanského průkazu je jedinec oddělen od statusu dítěte, ale ještě nezískává status dospělého. Status dospělého získává

²⁹ VAN GENNEP, A., *Přechodové rituály*, s. 143

³⁰ ERIKSEN, T., H., *Sociální a kulturní antropologie*, s. 261

až dovršením osmnácti let, kdy se jedinec stává právně zodpovědným, tj. má způsobilost k tomu mít práva a povinnosti.

Iniciační rituál není vyhrazen pouze na období dospívání. Iniciačními obřady prochází například jáhni při vysvěcení na kněze, novicky při vstupu do řádu, králové při korunovaci.³¹ V závislosti na společenském vývoji se mění schéma iniciačního obřadu. U většiny iniciačních rituálů došlo ke změně průběhu obřadu a používané symboliky. Přesto se některé rituály dochovaly do dnešní doby v téměř nezměněné podobě. Téměř nezměněným rituálem je přijetí novicky do řádu, obsah slibu a průběh obřadu je stále stejný. Královská korunovace je do dnes praktikována například ve Velké Británii, která je konstituční monarchií. Legitimní uvedení vládce do funkce je vždy spjato s rituálem bez ohledu na to, o jaký typ vlády se jedná. Provedení iniciačních (jmenovacích) rituálů, které veřejně ustanovují daného jedince vládcem lidu, je v různých společnostech odlišné, ale jejich určení je vždy stejné. Podobu rituálu jmenování vládce ovlivňují kulturní tradice země. Obvykle je jejich průběh po ustanovení určité podoby, neměnný a modernizací společnosti je ovlivňován s výrazným zpožděním nebo vůbec. V některých společnostech je obřad jmenování vládce využíván k upevnění vládnoucího systému a stabilizaci společnosti (např. v Číně) prostřednictvím veřejných oslav a přehlídek státní moci.

Iniciační rituály doprovázející přechod do dospělosti

Iniciační rituály doprovázející přechod do dospělosti jsou zkouškou odolnosti a vůle iniciovaného jedince. Období přípravy na samotný rituál (preliminární fáze) má jasně stanovené úkony, které musí jedinec podstoupit, aby se očistil od předchozího statusu a dokázal svou připravenost podstoupit vlastní iniciační obřad. Dítě svou připravenost na vstup do dospělosti dokazuje například držením hladovky po stanovenou dobu, nebo zabitím určeného zvířete. Zejména u chlapců je částí zkoušky vydržet fyzickou bolest. Tím, že chlapec bolest vydrží, prokazuje, že je hoden zařadit se do skupiny dospělých mužů a získat s tím spojená práva a povinnosti.³² Podstoupení iniciačního rituálu je významným mezníkem v životě jedince, z toho vychází potřeba zaznamenat tuto psychickou a společenskou změnu také fyzicky.

³¹ DAVIES, M., W., *Kulturní Antropologie*, s. 123

³² MURPHY, R., F., *Úvod do kulturní a sociální antropologie*, s. 189

Iniciační rituál je, stejně jako tetování, neměnným aktem. Proto je tetování používáno za účelem informování okolí o tom, že jedinec prošel iniciačním rituálem. Navíc tetování odpovídá zkoušce odolnosti (organismu proti infekci) i zkoušce vůle (schopnost vydržet bolest způsobenou během procesu tetování). Změny iniciačních rituálů v současné společnosti jsou proto dobře prokazatelné na změně chápání tetování jedinci a společností. Kvůli komparaci původního významu iniciačního tetování s jeho vývojem do současnosti je nezbytné uvést základní informace o tetování, tj. vymezit pojem tetování, nastínit jeho historii a uvést všechny funkce tetování.

4.4 Tetování

Výraz tetování označuje stálou a neodstranitelnou kresbu nebo ornament vytvořený na těle vpravením barvy pod kůži nositele.³³

Tetování bylo součástí mnoha starověkých kultur. Bylo nedílnou součástí rituálu. Sloužilo jako znak postavení ve společnosti, symbol víry, doklad statečnosti. Tetování u žen bylo navíc spojeno s láskou a erotikou. Využívaly jej jako prostředek vyznání lásky a erotické lákadlo. Ne vždy však mělo tetování ve společnosti kladný význam. Znamenalo i jistou formu trestu. Zločinci, otroci a vyvrženci byli tetováni známým motivem určeným pro danou skupinu.³⁴ Na základě vytetovaného motivu bylo možné identifikovat prohřešek tetované osoby.

Členění funkcí tetování je v některých případech problematické. Funkce se vzájemně prolínají, doplňují, nebo překrývají. Jedním z možných způsobů rozlišení tetování je jeho rozdělení na základě funkce, kterou tetování plní. Jedná se o funkce: rituální, esteticko-erotické, léčebně-preventivní, magicko-náboženské, komunikačně-identifikační, sociálně-skupinové, statutárně-hierarchické, individualizační.³⁵ U některých kmenů může pozorovatel, znalý významu jednotlivých symbolů v daném kmenu, z tetování vyčíst všechny informace o nositeli tetování. Tetování je jistým druhem „občanského průkazu“. Z tetování lze vyčíst, jestli jedinec prošel iniciačním rituálem, zda je svobodný, ke kterému kmenu patří a jaké má postavení, jaký je jeho zdravotní stav a kdo jsou jeho předkové.

Funkce rituální

Tetování spjatá s rituály se dělí na tetování magické a iniciační. Základem magie je pověřivost. Tetování magická získávají svou moc v průběhu magického rituálu. Bez provedení pevně stanovených magických praktik spojených s tetovacím procesem by tento druh tetování byl pouhou ozdobou. V Thajsku získává tetování svoji magickou moc při obřadním rituálu, kde mniši doprovází průběh tetování buddhistickými zpěvy a modlitbami. Tetování může provádět pouze mnich, který podstoupil dlouhé učení

³³ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 27

³⁴ HEMINGSON, V., *Tetování: Katalog motivů*, s. 8

³⁵ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 40

v umění tetování. Před samotným započítím obřadu mnich musí pomocí meditace očistit svou duši i mysl.³⁶

Magická tetování slouží například jako amulet chránící svého nositele před zlými démony, nebo jako prostředek získání vlastností vytetovaného motivu. Rybáři z kmene Ainu (potomci původních obyvatelů Japonských ostrovů)³⁷ si nechávali tetovat draka. Účelem tetování nebylo získat vlastnosti draka, ale zajistit si jeho ochranu před mořskými příšerami a lidožravými rybami. Na území Barmy si do dnešní doby zloději nechávají vytetovat kočku, aby získali její schopnosti. V současném Japonsku si hasiči nechávají tetovat vodní faunu, například kapry koi, aby byli chráněni před ohněm.³⁸ Thajsko je příkladem dochování magické funkce tetování jako primárního významu tetováže. Bezbarvé thajské tetování prováděné lněným olejem, nebo zcela bez barviva, je demonstrací přizpůsobení se původního barevného magického tetování vývoji moderní společnosti a jejich požadavků na civilizovaný vzhled.³⁹

Iniciační tetování je potvrzením absolvování iniciačního rituálu (respektive přechodového rituálu). Podstoupením iniciačního rituálu spojeného s tetováním, jedinec viditelně a nerasmazatelně prokazuje svou sounáležitost s kulturou, v níž žije a přijetí jejích tradic. Na ostrovech Samoa byli chlapi přijímáni iniciačním rituálem mezi bojovníky ve věku 16 až 18 let. Mladí muži podstupovali iniciační rituál ve skupinkách po šesti až osmi, za přítomnosti rodiny a přátel. Tetování prováděli kněží, kteří během tetování museli přesně dodržovat předepsané rituály a tabu. Postavení kněží, provádějících tetování, bylo ve společnosti vysoce privilegované a dědičné.⁴⁰ Podstoupením bolestivého tetování chlapi prokazovali svou odolnost a dospělost.

Tetování v rámci svatebního rituálu bylo důkazem zdatnosti, statečnosti a zralosti. Provedené tetování podávalo svědectví, že pár absolvoval rituální svatební obřad a je připraven zvládnout svou roli v manželství. Na Markézách byly vdaným ženám vytetovány svatební vzorce na pravou ruku a levou nohu.⁴¹ Romantickým zvykem Tchaj-wanských Kaošanů je tetovat novomanžele stejnými znaky na důkaz vzájemné lásky a nerozlučnosti. Novodobou variantou tohoto romantického zvyku je výměna prstýnků

³⁶ HEMINGSON, V., *Tetování: Katalog motivů*, s. 42

³⁷ FIKSA, R., *Encyklopedie Bodyartu*, s. 1

³⁸ FIKSA, R., *Tetování*, s. 10

³⁹ HEMINGSON, V., *Tetování: Katalog motivů*, s. 43

⁴⁰ HEMINGSON, V., *Tetování: Katalog motivů*, s. 44

⁴¹ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 58

při svatebním obřadu, která je typická především pro západní svět. Jako součást svatebního rituálu na Velikonočním ostrově si muži nechávají na hrud' vytetovat vulvu své manželky.⁴²

Tetování má své místo také v přípravách na posmrtný život. Některé kultury věří, že jim tetování může posloužit v jejich posmrtném žití a jeho absence na těle zemřelého s sebou nese vážné důsledky. Například netetované ženy mohou být rozsápány dušemi ostatních žen a být podávány jako potrava pro bohy. Kmen Kayanů žijících na Borneu věří, že se tetování po jejich smrti transformuje v pochodeň, která jim posvítí při cestě do světa duchů.⁴³

Komunikačně-identifikační funkce

Tetování v rámci komunikačně-identifikační funkce je nositelem pozitivní nebo negativní informace. Vytetovaný obraz v sobě nese tři úrovně informací o nositeli. První úroveň je rámcové sdělení, že se jedná o tetovaného člověka. V rámci druhé úrovně zkoumáme, o jaký vzorec se jedná, a identifikujeme jej (zjistíme, že se jedná například o kříž). Třetí úroveň zahrnuje zkoumání vnitřního sdělení motivu. Snažíme se porozumět zprávě, kterou v sobě tetování nese (usoudím, že se jedná o křesťana).⁴⁴ Z uvedené charakteristiky vyplývá, že lze komunikačně-identifikační funkci považovat za jeden z hlavních důvodů, proč je tetování stále aktuální. Komunikačně-identifikační funkce je nadřazena funkci individualizační, protože bez komunikačně identifikační roviny by individualizační tetování postrádalo svůj význam.⁴⁵

Malí egyptští chlapci mají na vnitřní straně paže vytetovány svá jména, den narození často i adresy. Adresy, se tetují proto, aby byli chlapci nalezeni, pokud se ztratí v bludišti káhirských postranních uliček. V Thajsku král Phra Phutthayotfa (Rama I.) koncem 18. století nakázal vytetovat všem občanům jména jejich pánů a měst, v nichž bydlí, aby se zamezilo vyhýbání se královské službě. Tento příkaz podmínil masové registrace a označování lidí na počátku každé královské éry.⁴⁶ Jednalo se prakticky o předchůdce formálního registru občanů. Obdobou masového tetování určitého segmentu společnosti je tetování číselných kódů prováděné židovským vězňům v koncentračních

⁴² WESTERMARCK, E., *History of human marriage*, s. 515

⁴³ FIKSA, Radek. *Tetování*, s. 12

⁴⁴ BUCHTOVÁ, B., *Tatuáž jako znakově významový systém v zrcadle kybersémiotiky*, s. 12

⁴⁵ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 60

⁴⁶ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 143

táborech za Druhé světové války.⁴⁷ Ve Francii v 16. - 17. století bylo nařízení tetovat kurtizánám na rameno bílou lilii. Bílá lilie jako symbol nevinnosti byla upomínkou jejich provinění proti morálním zásadám tehdejší společnosti. Cejch vytetovaná lilie je vyčleňoval ze společnosti a činil z nich terč opovržení.

Tetování bylo používáno jako forma trestu již ve starém Řecku a Římě. Svobodný občan, který se zadlužil, a nebyl schopen své dluhy splatit, se mohl za trest a pro výstrahu ostatním stát otrokem. Samotné otroctví nebylo podle místních zvyklostí dostatečně přísným trestem, otroci byli navíc tetováni. Pokud se původně svobodnému občanu povedlo vykoupit zpět z otroctví, mělo mu tetování být celoživotní připomínkou jeho prohřešku. Díky tomu bylo možné identifikovat trestané osoby a náležitě se k nim chovat. Je možné vysledovat dva důvody pro využívání tetování jako formy trestu. Prvním důvodem je jeho trvalost. Druhým důvodem je negativní vnímání tetování některými společnostmi, ve kterých je tetování považováno za jistou formu estetického handicapu. Tetování jako estetický handicap zachycuje barmská pověst o horském kmenu pocházejícím ze středního Myanmaru, jehož zvykem je tetovat ženám černé obličej. Podle pověsti rodiče krásné dívky raději potetovaly své dceři celý obličej, ve snaze učinit ji pro krále odpudivou, než aby mu ji přenechaly. Ten pak za trest nechal stejným způsobem tetovat všechny dívky z tohoto kmene.⁴⁸

Léčebně-preventivní funkce

Nejstarším dochovaným tetováním jsou obrazce na mumii těla muže pocházejícího z doby bronzové, které měly léčebně preventivní funkci. Tělo bylo objeveno v září 1991 v Ötzském údolí na rozhraní Severního a Jižního Tyrolska, podle kterého dostal nalezený muž jméno Ötzi. Na těle Ötziho bylo určeno 14 skupin znamení v podobě 1-7 čárek a dvou křížů. Účelem namodralých znaků bylo léčit revmatismus kloubů, na nichž byly znaky vytetovány. U znaků nalezených na levém lýtku nebylo možno lékařsky doložit jejich význam. Existuje pouze domněnka, že se jedná o ochranu proti svalovým křečím.⁴⁹ Víra v léčebné účinky tetování byla ve světě poměrně rozšířená. Tetování je zmiňováno v souvislosti s akupresurou a autoimunitními reakcemi. Akupunktura je vpichování tenkých jehel do kůže v místech akupunkturálních bodů. Tetování je vpichování barvy pod

⁴⁷ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 51-53

⁴⁸ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 145

⁴⁹ SPINDLER, K., *Muž z ledovce*, s. 163-164

kůži jehlou. Tato podobnost vede k domněnce, že tetované obrazce v okolí akupunkturálních bodů byly důsledkem akupunkturální léčby. Používaným tetovacím pigmentem byla směs uhlíků a vody vytvářející typické namodralé zbarvení vytetovaných motivů. Léčebně-preventivní tetování založené na představách o důvodech onemocnění a jejich původu je typické pro většinu „primitivních společností“. Tetování prstů a zápěstí prováděné na Borneu mělo odhánět celou řadu chorob. Berbeři užívají jednotlivé symboly pro léčení konkrétních nemocí nebo jejich kombinaci k zesílení léčebného účinku. Kříž na spáncích a čele užívají proti bolestem hlavy. Kruhem označují nemocí postižené místo, aby zabránili dalšímu šíření choroby. Kroužky kolem úst zabraňují infikování dýchacího ústrojí.⁵⁰ Léčebné tetování se dodnes provádí v Africe a Indii.⁵¹

U kmene Kayanů lze vysledovat jiný vývoj tetování jako léčebně-preventivního prostředku. Tetování jako způsob prevence před nemocemi bylo využíváno z čistě praktických důvodů. Předchůdcem kayanského náramkového tetování zápěstí byl látkový pásek se starodávným lemem obsahujícím přesně specifikovaný černý symbol abstraktního tvaru zvaný Lukut. Při běžných činnostech reálně hrozila ztráta nebo poškození látkového pásku, proto jej nahradilo trvalé tetování. Náramek měl svého nositele uchránit od toho, aby jej opouštěla jeho duše, což bylo dle kayanské víry příčinou všech nemocí.⁵²

Léčebně-preventivní tetování není pouhým přežitkem z dob minulých. Novodobá medicína začala využívat tetování pro určení hladiny cukru v krvi. Tetování vyvinuté vědci z A&M University a chemického inženýrského institutu Penn University, určené pro diabetiky trpícími na nízkou hladinu cukru v krvi, je založeno na využití molekul polyethylen glykolu pokrytých fluoreskující vrstvou, které je různě viditelné v závislosti na hladině cukru v krvi.⁵³

Magicko-náboženská funkce

Podle evolucionisty Jamese Geogre Frazera byla magie předchůdcem náboženství. Výsledkem vývoje lidského myšlení na vyšší úroveň, je přechod magie v náboženství.⁵⁴ Magie a náboženství jsou způsoby jak komunikovat s nadpřirozenem. Magicko-náboženské tetování tedy mělo navázat spojení s nadpřirozenem. Náboženské tetování

⁵⁰ FIKSA, R., *Tetování*, s. 13

⁵¹ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 50

⁵² FIKSA, R., *Encyklopedie Bodyartu*, s. 61

⁵³ FIKSA, R., *Tetování*, s. 15

⁵⁴ SOUKUP, V., *Dějiny sociální a kulturní antropologie*, s. 34-35

vyjadřuje snahu člověka přiblížit se bohu nebo deklarovat svou příslušnost k dané víře vytetovaným motivem. Náboženské tetování nevyužívají jenom křesťané. Lze jej najít například u buddhistů, hinduistů, Keltů a přírodních etnik. Keltské náboženské motivy zdůrazňují trojjedinečnost. V keltské víře má motiv trojice, narozdíl od křesťanství, více významů. Symbolizuje spojení tří elementů (země, vody, vzduchu), tři etap života ženy (panna, matka, moudrá stařena) nebo tři světů (říše lidí, říše mrtvých, říše bohů).

Berberské ženy v Severní Africe mají náboženské motivy vytetovány v obličejí a na pažích. Pro křesťanství je typickým motivem kříž nebo vyobrazení Krista. V době mořeplavectví bylo zvykem, že měli křesťanští námořníci na svém těle vytetován kříž. Věřili že, pokud zemřou mimo civilizaci, dostane se jim pohřbu podle křesťanské tradice.⁵⁵ V převážně muslimském Egyptě je tetování pro většinu Egyptanů neakceptovatelné. Pro muslimy, jako vyznavače Koránu, je tetování zapovězeným aktem a je spojováno s nižší třídou. Tetovat se nechávají pouze příslušníci sekty Kristových služebníků. Členi této sekty nechávají tradičně tetovat také své děti malým křížem na vnitřní stranu zápěstí. Většina vzorů tetování v Egyptě odráží náboženské téma. Tetování této menšiny je aktem veřejného přiznání se ke křesťanské víře. Tetování nepřímo vypovídá, že jde o křesťana v muslimském světě.⁵⁶ Tabu pro tetování v egyptské společnosti stále přetrvává v nezměněné podobě.

Sociálně-skupinová funkce

Sociálně-skupinová funkce tetování vychází z faktu, že každý člověk je v průběhu života členem různým sociálních skupin. Rozeznáváme dvojí členství v sociálních skupinách v závislosti na vůli člověka. Jedná se o členství dobrovolné a nedobrovolné. U dobrovolného členství příslušnost ke zvolené skupině vzniká na základě vědomého úsilí člověka o zařazení se do dané skupiny. Nedobrovolné členství nezávisí na vůli. Člověk je do skupiny zařazen na základě společenských kritérií. Může se jednat o nežádoucí zařazení, kterého se dotyčný jen obtížně zbavuje. Nedobrovolné zařazení do nechtěné sociální skupiny vyplývá z podvědomí lidí o tetování. Neustále přetrvává představa, že tetovaný člověk, bez ohledu na vytetovaný motiv či jeho provedení, je automaticky

⁵⁵ FIKSA, R., *Tetování*, s. 210

⁵⁶ HEMINGSON, V., *Tetování: Katalog motivů*, s. 18

zločincem nebo bláznem.⁵⁷ Tetování nám může ukázat, do jaké skupiny tetovaný muž či žena patří. Tetování jako prostředek vyjádření dobrovolného členství chápe tetovaná osoba jako výsadu. Americké orlí logo mohou nosit na ruce pouze motorkáři, kteří patří do klubu Harley Davidson.⁵⁸

Statutárně-hierarchická funkce

Statutárně-hierarchická funkce se prolíná se sociálně-skupinovou funkcí. Slouží k určení postavení jedince v jeho společenské skupině. Podle tvaru, množství a motivů lze zjistit, jakého postavení tetovaný muž či žena dosáhli. Mezi Maory z Nového Zélandu byla složitost tetování měřítkem urozenosti, prestiže, kvality rodu. Složitost tetování vyjadřovala komplexní informaci o sociálním postavení jedince v hierarchii společnosti.⁵⁹ Filipínský kmen Ifugao používá tetování krku pro znázornění úrovně postavení válečníka v hierarchii. Tetování začíná uprostřed krku a v závislosti na míře postupu se rozšiřuje na větší plochu hrudi tetovaného muže.⁶⁰ Japonská zločinecká organizace Jakuza je přísně hierarchická. Sdružuje převážně hazardní hráče. Vytetované motivy označují příslušnost a postavení. Členové Jakuzi tetováním prokazují svou odolnost vůči bolesti a oddanost organizaci, protože tetování je vyjádřením celoživotního závazku.⁶¹

Esteticko-erotická funkce

Oproti minulosti, kdy byla esteticko-erotická funkce spíše funkcí doprovodnou, se stává vizuální funkce tetování jedním z hlavních důvodů pro pořízení tetování. Tento trend lze vysledovat zejména u žen. Ženy si tetování velmi často pořizují z estetických důvodů (viz Graf č. 6). Estetická a erotická funkce se navzájem doplňují. Muži tetováním podtrhují tradičně vnímané rysy mužnosti, síly, dravosti. Ženy tetování přikládají intimnější podtext skrýváním tetovaného místa. Necháávají si tetovat místa, která mají vizuálně zdůraznit jejich ženské křivky. Poodhalením části tetování upoutávají mužovu pozornost a podněcují jeho zvědavost. Prvek sexuality je skryt v odhalení motivu zvolenému partnerovi na důkaz jeho výjimečnosti a pro zvýšení tělesné žádostivosti. Estetický význam tetování přikládali Maoři. U mužů potetovaný obličej přitahoval ženy

⁵⁷ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 232

⁵⁸ FERGUSON, H., PROCTEROVÁ, L., *Umění tetování*, s. 66-67

⁵⁹ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 57-58

⁶⁰ FIKSA, R., *Encyklopedie Bodyartu*, s. 5

⁶¹ MIŠKELOVÁ, E., *Náměty tradičního japonského tetování a jejich vliv na současné světové tetování*, s. 25

a zdůrazňoval jejich válečnické schopnosti. U žen byly ozdobou černě vyplněné rty (obr. č. 6).⁶² V Japonsku si ve čtvrtích rozkoše milenci nechávali na důkaz lásky a věrnosti tetovat malé černé tečky nebo jména umístěná na skrytých místech.⁶³

Individualizační funkce

Individualizační funkcí se rozumí vyjadřování jedinečnosti prostřednictvím tetování. Rozmanitost vzorů a stylů tetování umožňuje docílit osobitého individuálního sebevyjádření. Moko, maorské tetování obličejů, se pro Maory stává součástí jejich sebeidentifikace, maorští náčelníci jej používali místo podpisu. Tuto skutečnost zachycuje tradovaná historka pojednávající o bělochovi, který se pokoušel namalovat portrét Maora. Maor se na portrétu nepoznal. Jako odpověď na otázku, jak tedy vypadá, nakreslil své moko.⁶⁴ Individualizační tetování mohou sloužit k identifikaci lidských ostatků. Ostatky krále Harolda, který padl v bitvě u Hastingsu v roce 1066, identifikovala jeho milenka na základě znalosti jeho tetování.⁶⁵ Tetování může být způsobem, jak se vyrovnat s pocitem méněcennosti a nahraditelnosti. Z tohoto pohledu lze tetování vnímat jako určitý psychologicko-terapeutický prostředek. S transformací společnosti z kmenové struktury na centralizovanou nabývá identifikační funkce tetování většího významu.

Jedinečným propojením funkcí tetování je, již uvedené, maorské moko. Rychlík popsal symbolický význam umístění jednotlivých segmentů obličejového tetování následovně: „vrchol čela znamenal hodnost, levá a pravá strana nad obočím pozici, levé a pravé znaky pod očima vyjadřovaly genealogii, obě lící strany k uším značily manželství, prostor mezi nosem, obočím i prsty individualizoval a nahrazoval podpis, místo pod ušima sloužilo k vyjádření zaměstnání, oblast brady pak moc a sílu a části vedoucí ke krku naznačovaly sociální postavení při narození“.⁶⁶

⁶² HEMINGSON, V., *Tetování: Katalog motivů*, s. 49-50

⁶³ MIŠKELOVÁ, E., *Náměty tradičního japonského tetování a jejich vliv na současné světové tetování*, s. 9

⁶⁴ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, str. 59

⁶⁵ FERGUSON, H., PROCTEROVÁ, L., *Umění tetování*, str. 20

⁶⁶ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, str. 107

4.5 Počátky tetování v Evropě

Na evropský kontinent tetování proniklo s rozvíjejícím se vzájemným obchodem s Asií, Amerikou a Afrikou. Námořníci přiváželi s sebou do Evropy z obchodních plaveb nejen zboží, ale i potetované domorodce, kteří svým vzhledem působili pozdvižení a tak často vystupovali v cirkusech jako jedna s atrakcí.⁶⁷

První tetovaný domorodec Giolo se objevil v Anglii roku 1691. V roce 1774 připlul s Cookovou výpravou Omai. Celá Cookova posádka byla vyzdobena tetováním. Ale nejen Cookovi námořníci si přivezli z Polynésie tetování. Ostatní mořeplavci měli svá tetování různých typů a vzorů především z Asie a obou Amerik. Čistě námořnické motivy nabývaly pro své nositele značného významu. Palma se stala symbolem jižních moří. Trojice kotva, srdce, kříž, vyjadřovala naději, lásku, víru.⁶⁸ Postupem doby se stalo tetování součástí módy tehdejší společnosti. Do tetovacích motivů stále více pronikaly evropské náměty.

Počátek 19. století zaznamenává rozšiřující se oblibu tetování a s ní spojený vznik nové profese - tatér. Zřizují se předchůdci nynějších tetovacích salónů. Vyhlášená místa, kde se provádělo tetování, byla v největších přístavních městech, jako je Londýn, Hamburk, Buenos Aires, Šanghaj, Jokohama, Bombaj. Stoupající obliba tetování se postupně přesunula z nižší společenské třídy, do které patřili vojáci, námořníci a dobrodruzi, na tehdejší společenskou smetánku tvořenou bohatými aristokraty, intelektuály a umělci. Móda zdobení těla tetováním neminula ani britskou královskou rodinu. Princ Eduard VII z Walesu si v roce 1862, ve svých dvaceti letech, nechal vytetovat na předloktí jeruzalémský kříž tatérem Francoisem Souwanem. Později byl tetován i vévoda z Yorku, syn prince Eduarda VII z Walesu, téměř uměleckým dílem vyobrazením draka na předloktí. Drak byl dílem japonského tatéra Horičija. Příklad tetování královské rodiny byl následován nejvyššími společenskými kruhy. Matka významného politika Randolph Churchillová měla kolem pasu vytetované hady. Vlna tetování neminula ani naše monarchie. Následník trůnu František Ferdinand d' Este, byl tetován na velmi intimních místech.⁶⁹

⁶⁷ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, str. 214

⁶⁸ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, str. 214

⁶⁹ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 217-218

Počátkem 20. století bylo tetování nejrozšířenější ve Spojených Státech Amerických, kde bylo zřízeno první tetovací studio německý imigrantem Martinem Hidebrandtem. Oblíbenými vzory tetování byly nože, lebky, nahé dívky, vtipy, divoká zvířata a symboly s vojenskou tematikou. Mezi masově tetovanými vzory se začínaly objevovat i umělecky kvalitní práce. Například paní Frankenbergové si nechala vytetovat motiv inspirovaný obrazem s názvem Poslední večeře od Leonarda da Vinci. Tetování v začátcích dvacátého století na území dnešní České Republiky bylo spíše vojenskou záležitostí. Tetovanými motivy byly romantické obrázky, motivy zamilovaných párů, nápisy „Meines Lebens Schönste Studen sind beim Militär verschwunden“, často se objevoval český lev. Nositeli tetování byly převážně legionáři.⁷⁰

V období druhé světové války tetování nabývá, v Evropských zemích, negativních atributů, zejména protože bylo zneužíváno nacistickým Německem k identifikaci židovských vězňů v koncentračních táborech. Židovským vězňům byl na zápěstí vytetován číselný identifikační kód. Vytetovaná značka po válce usvědčila i samotné Němce, příslušníci SS měli vytetované pod paží nebo na levém rameni blesky.⁷¹

V poválečné období zaujal východní blok, pod vlivem válečného konfliktu, k tetování záporný postoj. Tetování bylo prohlášeno za „buržoazní nešvar“. Profesionální studia byla zakázána a tetování přežívalo jako amatérská práce v uzavřených komunitách vězňů nebo vojenských jednotek, kde se vytvářelo za pomoci tuše a verzatilky. Tetovali se jména vzdálených lásek, nebo značky jednotek, u kterých voják sloužil. Kvůli zilegalizování profesionální linie tetování a jeho odsunu na okraj společnosti přežíval dojem, že tetování je projev nevkusy a primitivismu.⁷²

Rok 1989 přinesl uvolnění v oblasti represí společnosti vůči tetování. První profesionální tetovací salón v Praze byl otevřen roku 1992 pod název UZI. Koncem devadesátých let je otevřeno 30 profesionálních studií (převážně v Praze). Náměty i kvalita tetování postoupily na profesionální úroveň. S dosažením profesionální úrovně vzrůstá snaha českých taterů o prezentaci jejich díla a srovnání s pracemi ostatních, i zahraničních, taterů. První setkání taterů (tattoo convention) se v ČR konalo v roce 1998 na Strahově.⁷³

⁷⁰ RYCHLÍK, Martin. *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 222

⁷¹ RYCHLÍK, Martin. *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 225

⁷² RYCHLÍK, Martin. *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 227

⁷³ RYCHLÍK, Martin. *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 231

Od té doby se na území ČR pořádají pravidelné mítinky, např. Tatro Jam ve Strakonících, nebo International Tatro Convention Prague v Praze.

Čeští tatéři založili v roce 2008 profesní asociaci českých tatérů a zúčastňují se pravidelných světových konferencí o tetování.⁷⁴ Asociace českých tatérů se zaměřuje na zvyšování informovanosti veřejnosti o tetování. Klade si za cíl zvyšování profesní odbornosti tatérů. Zatímco ve světě má tetování své historicky dané místo i v životě žen, v České republice bylo tetování z počátku rozšířené především u mužů. V posledních dvaceti letech nabývá tetování většího významu i u žen. V oblasti tetování, stejně jako v celém životě společnosti, se prosazují genderové rozdíly.

4.6 Tetování z genderového hlediska – ženy a tetování

Nejstarším prokazatelným nálezem tetované ženy je mumie kněžky Amunet, která sloužila bohyni Hathor. Žila v Thébách během XI. dynastie (2160-1994 př. n. l). Tetování Amunet tvořila série teček a čárek, které netvořily žádný konkrétní motiv. Tetování žen v Evropě není novodobou záležitostí. V Historii Evropy je zachyceno v bájích a uměleckých dílech pocházejících ze 4. století př. n. l. Cestovatel Hérodotos z Halikarnásu (významný antický historik) popsal tetování u Thráků žijících na území dnešního Bulharska a Makedonie. Thrácké ženské tetování bylo dokladem urozenosti. Ženy byly majetkem muže, který tetovanou ženu draze vykoupil, aby dokázal svou vlastní movitost a podpořil nebo potvrdil svou společenskou prestiž. Thrácké ženy s tetováním vysoké zvěře na nohou a pažích byly zachyceny na antických vázách z Atén. V řeckých bájích je zmíněno tetování žen ve smyslu cejchu, jako trestu za vraždu. Námět cejchu je zachycen v báji o Orfeově vraždě menádami, kterým byl za trest vytetován cejch ve tvaru lámaných linek na rukou i nohou.⁷⁵

Odlišnost mužského a ženského tetování je možné vysledovat v motivech, umístění, způsobu sebevyjádření.⁷⁶ Ženské tetování bývá jemnějších tvarů a menších rozměrů. Rozdíly jsou patrné i v odlišných preferencích ženského a mužského tetování ve stejném časovém období. Jediná rovina tetování, ve které se genderové rozdíly nevyskytují, je jeho funkčnost. V Kayanských kmenech mají výsadu provádět tetování pouze ženy,

⁷⁴ RYCHLÍK, Martin. *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 231

⁷⁵ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 203

⁷⁶ FERGUSON, H., PROCTEROVÁ, L., *Umění tetování*, s. 12-13

nikdy tato výsada nenáleží mužům (na rozdíl od Maorů, u kterých byly tatéry výhradně kněží). Celý proces tetování Kayanských žen trvá 3-4 roky a musí být dokončen před prvním těhotenstvím. To je důvodem, proč se začíná tetovat v relativně nízkém věku deseti let. Ženy tetování prováděly na základě muži navrhnutého motivu vyřezaného do dřevěné šablony. Podle Kayanské víry je tetování podmínkou spokojeného posmrtného života.⁷⁷ V Etiopii tradičně provádí tetování ženy nazývané Nekašky.⁷⁸ U Eskymáků jsou specialistkami na tetování výlučně starší ženy, které díky každodenním ženským pracím získávají velkou zručnost s jehlou.⁷⁹

Tetování může sloužit k vyjádření postoje ženy vůči genderovému stereotypu. Ženy z kmene Ukit byly tetovány na prstech rukou. Tetování prstů vyjadřovalo schopnost vykonávat domácí práce.⁸⁰ Novodobé snahy ženských hnutí o zrovnoprávnění jejich postavení ve společnosti, jsou v tetování zachyceny také. Vytetovaná dívka se svitkem na těle mladé ženy v sobě nese skryté poselství: „Raději smrt, než strávit celý život mytím nádobí. Přičemž původní význam vytetovaného motivu byl: „Smrt před zneuctěním“.⁸¹

Existuje

i případ, kdy je tetování užito jako vyjádření rovnoprávnosti žen s muži, tedy jejich schopnost převzít tradiční mužskou roli. Je jím tetování zad, nohou a ramen nazývané Hipyluai. Hipyluai je určené ženám náčelníka z kmene Mehinakúu (Jižní Amerika) a zároveň označuje i ženino postavení ve společnosti.⁸²

Statutárně-hiarchické tetování žen

Tetování stehen zvané Tedek Danau je příkladem tetování vyjadřujícího statutárně-hiarchické postavení ženy ve společnosti. Tímto tetováním se mohly zdobit pouze manželky a dcery náčelníků.⁸³ Hierarchické postavení žen v tibetské společnosti označovaly černé pásky vytetované kolem paží a nohou.⁸⁴ Způsob označování postavení ve společnosti, podle množství stejných motivů umístěných na stejném místě, které je dnes využíváno například v armádě k označování hodnosti, je praktikován u Kayanek. Tetování

⁷⁷ HEMINGSON, V., *Tetování: Katalog motivů*, str. 39-40

⁷⁸ FIKSA, R., *Encyklopedie Bodyartu*, s. 66

⁷⁹ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 164

⁸⁰ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 137

⁸¹ FERGUSON, H., PROCTEROVÁ, L., *Umění tetování*, s. 70

⁸² FIKSA, R., *Encyklopedie Bodyartu*, s. 40

⁸³ FIKSA, R., *Encyklopedie Bodyartu*, s. 85

⁸⁴ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 148

je prováděno na zadní části stehna. Podle množství vytetovaných proužků lze na první pohled zjistit, jestli jde o otrokyni (tři liniový vzorec Ida pat), obyčejnou ženu (čtyř liniový vzorec Ida tuang) nebo ženu vysokého postavení (pět liniový vzorec Ida lima).⁸⁵

Magicko-náboženské tetování žen

Arabské národy přikládaly určitým tetovacím motivům magickou schopnost zajistit ženě těhotenství. Tetování bylo umisťováno těsně pod pupek nebo na hýždě. Kruhové obrazce složené z trojúhelníků vytetované na dlani ženy měly udržet manželovu oddanost (Hemingson, 2010).⁸⁶

Tetování – výsada žen

V období egyptské Nové říše (od roku 1550 př. n. l.) bylo tetování určeno výhradně ženám a zobrazovalo náboženské i světské náměty.⁸⁷ Na ostrově Viti se zdobily tetováním pouze ženy. Opakem je ostrov Tonga, kde je tetování výhradně mužskou záležitostí.⁸⁸ Skupiny Andamanců ze severní části Andamanských ostrovů tetují pouze ženy, zatímco jižní skupiny tetují i muže. U indických Tódů jsou ženy tetovány pomocí tradičního pigmentu. Na hrud, ramena nebo horní části paží jim jsou tetovány kroužky a tečky spojené v linky. Literatura přesný význam tódského tetování neuvádí. V závislosti na faktu, že muži využívají pro magické léčebné tetování proti únavě skarifikaci (tzv. nebarevné jizvové tetování), se lze přiklonit k tezi, že tetování tódských žen má estetické důvody.⁸⁹

4.7 Iniciační tetování žen

Ženské a mužské iniciační rituály jsou odlišné. Tato odlišnost vychází z jejich rozdílné fyziologie. U žen je období provádění iniciačního rituálu většinou dané první menstruací. U chlapců podobný tělesný indikátor dospělosti neexistuje. Proto je iniciační rituál u mužů jinak koncipován. Má prokázat chlapcovu statečnost a odhodlání snášet bolest. Odolností vůči bolesti snášené během rituálního tetování chlapec prokazuje svou

⁸⁵ FIKSA, Radek. *Encyklopedie bodyartu*, s. 44

⁸⁶ HEMINGSON, V., *Tetování: Katalog motivů*, s. 67

⁸⁷ FERGUSON, H., PROCTEROVÁ, L., *Umění tetování*, s. 13

⁸⁸ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 79

⁸⁹ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 145-147

zralost.⁹⁰ Indiánské dívky z Paraguaye byly rituálně tetovány v době první menstruace. Iniciační rituál byl doplněn o roční zákaz tabuizované potravy a provádění pouze předepsaných prací. Na Palauských ostrovech tetování u žen odlišovalo i věkové stupně. Podle typů vytetovaných obrazců bylo možné určit věk děvčete. Tetování v Indii (především u drávidské jazykové skupiny) bylo spojeno s údělem ženy. Dívky byly tetovány, za účelem ochrany před neplodností a neprovdáním se, směsí tetovacího pigmentu s mateřským mlékem. Když se pak dívka stala matkou, byl jí vytetován speciální symbol. Přivedení dítěte na svět je významná událost i pro dnešní ženy, některé si jako upomínku nechávají tetovat datum narození svého dítěte.⁹¹ Míru důležitosti iniciačního tetování u žen prokazuje zvyk z ostrova v jižním Pacifiku. Děti žen, které neměly iniciační tetování, byly po porodu usmrceny.⁹²

⁹⁰ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 41-42

⁹¹ RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 146

⁹² RYCHLÍK, M., *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*, s. 58

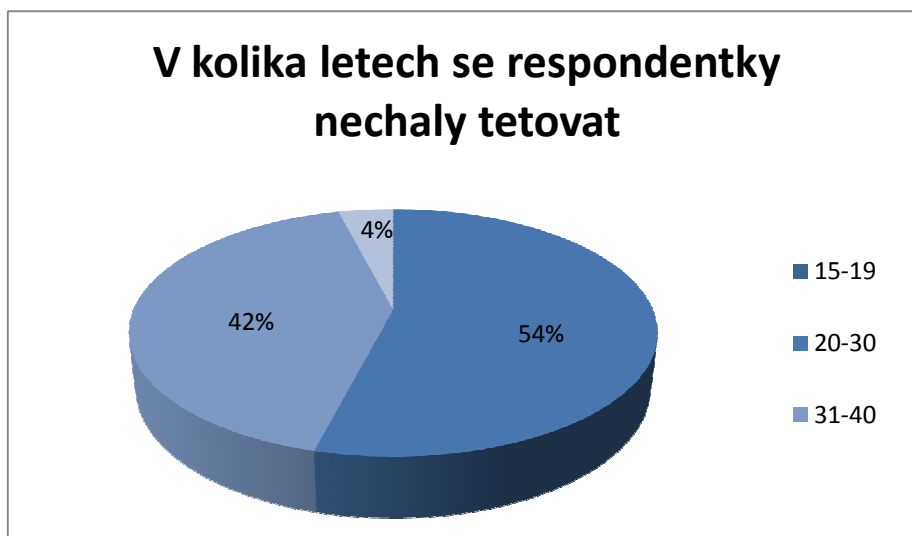
5 Vlastní práce

Vzhledem k faktu, že výzkumy realizované v rámci bakalářské práce mají pouze orientační rámeček, byl zvolen přesně vymezený segment české společnosti, na který byl výzkum orientován. Zvolený segment byl stanoven na základě genderu. Respondentkami byly ženy žijící pět let před realizací tetování na území hlavního města Prahy, které se nechaly tetovat ve věkovém rozmezí 15-40 let. Území Prahy bylo vybráno kvůli jeho multikulturnímu charakteru. Dotazník byl orientován na první tetování respondentek. Výzkumný vzorek zahrnuje 100 respondentek. Nebyl stanoven přesný počet respondentek v jednotlivých kategoriích (věk, období), protože bylo cílem ukázat, v kterém období a kterém věku tetování zaznamenává největší nárůst. Z důvodu nevynezení velikosti jednotlivých segmentů výzkumného vzorku, je možné hodnotit pouze strukturu odpovědí v rámci provedeného šetření. Výsledky nelze aplikovat na celou českou společnost. Jedná se pouze o povrchovou sondáž v rámci zkoumané problematiky. Vyhodnocení některých získaných dat má, kvůli nízkému zastoupení některých segmentů respondentek v jejich celkovém počtu, nízkou validitu. Interview (rozhovory viz Příloha č. 3) byly realizovány se třemi tetovanými ženami (informátorkami), které se nechaly tetovat ve věku 18 let (Informátorka č. 1), 22 let (Informátorka č. 2) a 33 let (Informátorka č. 3). Metoda interview byla zvolena z důvodu získání nestandardizovaných odpovědí poskytujících obsáhlejší informace o tetování informátorek. Pro srovnání jsou v Příloze č. 2 – Data získaná dotazníkovým šetřením vytvořeny dvě tabulky (tam, kde je pro členění odpovědí do dvou tabulek relevantní důvod), které obsahují odpovědi respondentek na stejnou otázku ze dvou pohledů. První tabulka vždy obsahuje odpovědi respondentek podle doby realizace tetování a druhá podle věku respondentek v době realizace tetování.

5.1 Věk respondentek v období tetování

Ze sta respondentek se 54 (tj. 54 % viz Graf č. 1) dotazovaných žen nechalo tetovat ve věku 15-19 let. Nejčastějším důvodem k tetování (viz Tabulka č. 14) v této věkové kategorii byly estetické důvody (23 respondentek). Na základě předpokladu, že pro dívky je hlavním znakem dospělosti estetický vzhled dospělých žen, se lze domnívat, že považují zdobení těla za výraz dospělosti (make-up). Ve věku 15-19 let u dívek nastává období, kdy začínají více dbát o svůj vzhled. Názory dospívajících dívek na mentální dospělost se dělí na dvě skupiny. První skupina dobrovolným tetováním vyjadřuje svou dospělost (tedy myšlenku: „Dokázala jsem se nechat tetovat, jsem dospělá.“). Druhá skupina, do které spadá Informátorka č. 1 (viz. Rozhovor č. 1), s tetováním čeká na dosažení věkové hranice zákonné dospělosti osmnáct let (tetováním vyjadřuje: „Nechala jsem se tetovat, protože už jsem dospělá.“). Druhým nejčastějším důvodem u skupiny žen tetovaných ve věku 15-19 let je touha vyjádřit tetováním svůj názor (7 respondentek). V tomto důvodu lze vysledovat první kroky k vytvoření vlastní identity. Jedná se o významný krok, kdy dívka sama na základě vlastního rozhodnutí vyjádřila svůj osobní postoj prostřednictvím tetování. Dalšími důvody pro pořízení tetování je zlomová událost (7 respondentek) a náboženství (2 respondentky). Věková skupina 20-30 let zahrnovala 42 respondentek (tj. 42 %) oproti tomu ve 31-40 letech se nechaly tetovat pouze 4 respondentky (tj. 4 %). U obou skupin převažuje estetický důvod. U skupiny 31-40 let nelze optimálně hodnotit získaná data pro nízký počet respondentek. Informátorka č. 3, která se nechala tetovat ve věku 33 let, spojuje své tetování s obdobím zlomových životních událostí, tedy obdobím po rozvodu a novým obdobím života s o deset let mladším partnerem (viz Rozhovor č. 3). U skupiny 20-30 je na druhém místě vyjádření vlastního názoru. U této věkové hranice jde spíše o personalizaci těla. V případě estetického důvodu se může jednat o personalizaci ve smyslu vylepšení vzhledu, jako způsobu přijetí vlastního těla. Z hodnocení dat vyplývá, že se iniciační rituály z původní podoby skupinového rituálního aktu transformovaly v dobrovolný individuální akt.

Graf č. 1: Věk respondentek v době realizace prvního tetování

Zdroj: vlastní zpracování

5.2 Období realizace tetování respondentek a tetované motivy

Udává se, že první oficiální tetovací studio bylo otevřeno v roce 1992. V letech 1981-1990, kdy se nechalo tetovat 6 respondentek (viz Graf č. 2), pravděpodobně nebylo v provozu žádné profesionální studio. Vzhledem k době otevření prvního profesionálního salónu šlo pravděpodobně o neprofesionální (domácí) tetování nebo tetování prováděné v zahraničí.

Graf č. 2: Období realizace prvního tetování respondentek

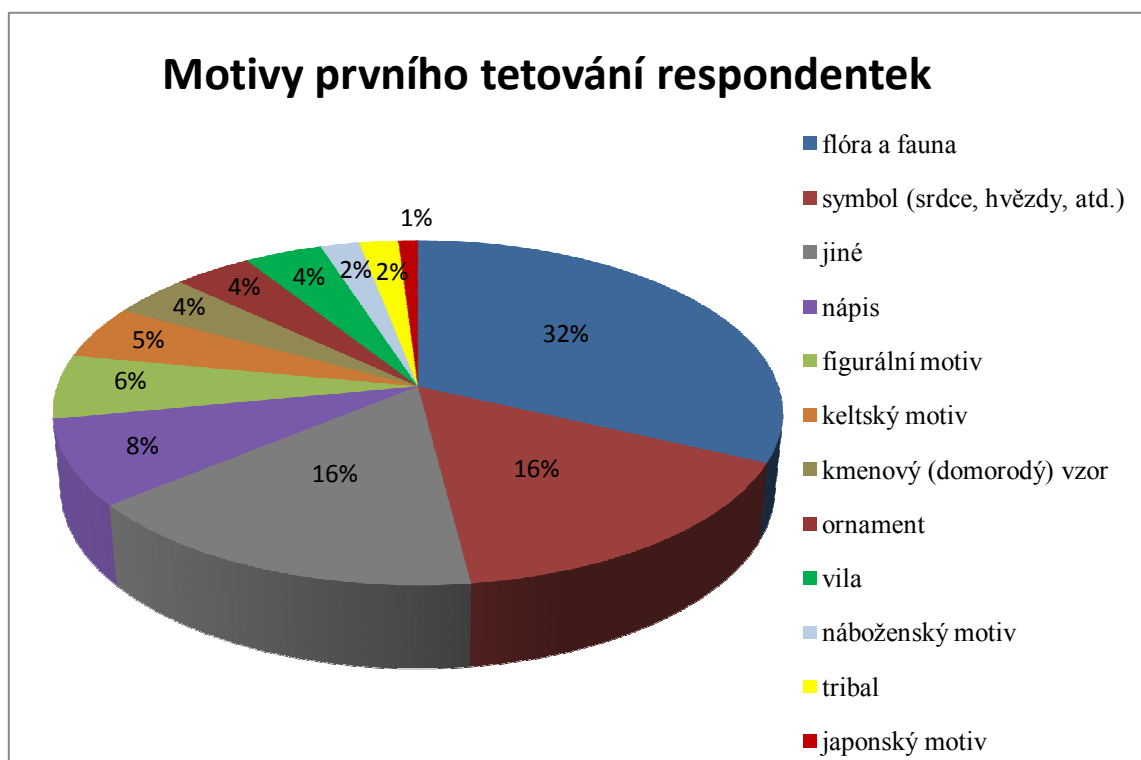

Zdroj: vlastní zpracování

Obliba motivů u respondentek (viz Tabulka č. 2) tetovaných v letech 1981-1990 se nedá globálně hodnotit, lze hodnotit pouze výskyt vytetovaných motivů v daném segmentu. V tomto období je u respondentek zastoupen motiv: flóra a fauna (2 respondentky), figurální motiv (1 respondentka), keltský motiv (1 respondentka), nápis (1 respondentka), symbol (1 respondentka) a víla (1 respondentka). Mimo keltského motivu a víly, se jedná o oblíbené motivy v USA vycházející z námořnické tradice. Po otevření prvního profesionálního tetovacího salónu v roce 1992 v Praze (UZI) byl nárůst tetování poměrně pomalý, vzhledem k dozvukům komunismu odsuzujícího tetování. V období let 1991-2000 se nechalo tetovat 11 respondentek. Převažuje flóra a fauna (4 respondentky), dále se vyskytuje motiv: figurální, keltský, kmenový (domorodý), náboženský, symbol, víla a jiný nestanovený motiv. Zastoupeno není japonské tetování, tribal a ornament. Nejvíce respondentek, 83 ze sta, realizovalo své tetování v letech 2001-2010 (viz Tabulka č. 1). Z interview vyplynulo, že Informátorka č. 1 a Informátorka č. 2 se nechaly tetovat v roce 2010, Informátorka č. 3 v roce 2004, tedy také v období let 2001-2010. V tomto období již pomalu mizí předsudky vůči tetovaným osobám. Narůstá pestrost motivů. Začíná se více prosazovat individuální pojetí vzoru (viz Tabulka č. 2 - zastoupení motivu jiné), které se potvrzuje také v odpovědích informátorek. V oblíbě jsou především motivy flóry a fauny, 27 respondentek (tj. 32,53 % viz Graf č. 3). To je možné přisoudit vztahu českého folklóru k zobrazování květinových a zvířecích vzorů v lidovém umění, které je zakořeněno v podvědomí českého národa (viz. Tabulka č. 2 - zastoupení motivu flóra a fauna). Druhým nejčastějším motivem je symbol (srdce, hvězdy a jiné), který má 14 respondentek (16,87 %). Z míry oblíbenosti symbolu typu srdce hvězdy a jiné lze usuzovat na tetování ovlivněné módou a snahou napodobit populární osobnosti. Třetím nejtetovanějším motivem jsou nápisy, 7 respondentek (8,34 %). V rámci nápisů se tetují jména blízkých osob, názvy, citáty, životní kréda a různá významná data pro nositele tetování. Ve skupině respondentek, které se nechaly tetovat v období let 2001-2010, jsou jako v jediné zastoupeny i motivy japonského tetování a tribalu (viz Tabulka č. 2). Podle všeobecného mínění získávají tyto motivy v globálním měřítku stále větší oblibu, vzhledem k rostoucí snaze o navrácení se k motivům s historicky podloženým původem. Výzkumný vzorek potvrzuje, že se jedná o nový trend. Poprvé se objevuje u respondentek tetovaných v období let 2000-2011. Rostoucí oblibu historicky podložených motivů potvrzuje i Informátorka č. 1 a Informátorka č. 2. První informátorka má motiv ve stylu

tribal vycházející z písmen sanskrtu (viz Rozhovor č. 1). Druhá informátorka má upravnou verzi keltského znaku pro život, zdůrazňujícího důležitost ženy (viz Rozhovor č. 2). Ve všech případech (u respondentek i informátorek) se jedná o středně velké tetování (viz Tabulka č. 7 a Příloha č. 1), které začíná být stále oblíbenější a pravděpodobně časem nahradí malá tetování (viz Tabulka č. 5), protože negativní názor české společnosti na tetování ustupuje a naopak nabývá na významu informačně-komunikační funkce tetování (viz Graf č. 6 - vyjádření názoru). Náboženský motiv si nechaly v rámci celého výzkumného vzorku vytetovat pouze dvě respondentky, které shodně uvedly, že se jedná o černé provedení. Obě respondentky tetováním vyjadřují svůj názor a připisují mu nějakou moc, přičemž první tuto moc blíže nespecifikovala a druhá uvedla ochrannou moc a víru v něco jiného, než by ostatní očekávaly. Respondentka připisující tetování ochrannou moc měla v době tetování (2001-2010) ukončené středoškolské vzdělání, bylo jí 20-30 let a černě provedené tetování si z estetických důvodů nechala vytetovat na krk. Respondentka, která nespecifikovala, jakou moc svému tetování připisuje, má ukončené vysokoškolské vzdělání. Tetovat se nechala ve věku 20-30 let v období let 1991-2000 a umístění jejího tetování, prý odpovídá tradičnímu místu pro vytetovaný motiv.

Graf č. 3: Motivy prvního tetování respondentek

Zdroj: vlastní zpracování

5.3 Vztah tetování a úrovně vzdělání

V období komunismu bylo tetování tabuizováno za pomoci uměle vytvořených předsudků, že tetovat se nechávají pouze kriminálníci a lidé nízkého intelektu. Jedním z důvodů, proč předsudky o tetovaných lidech ustupují je ten, že komunisty vybudované předsudky nemají v dnešní české společnosti reálné opodstatnění. Toto tvrzení podporují i výsledky zjištěné u sledované skupiny tetovaných žen (viz Graf č. 4), jejichž nejčastější dosažené vzdělání je středoškolské (58 respondentek) a spolu s vysokoškolským vzděláním (21 respondentek) tvoří celkem 79 % oproti 21 respondentkám, které dosáhly pouze základního vzdělání tvořícího 21 %. Převaha středoškolské vzdělání je u informátorek. Dvě informátorky ze tří mají dokončené středoškolské vzdělání a třetí informátorka v současné době dokončuje poslední rok studia na gymnáziu (viz Příloha č. 3).

Graf č. 4: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentek v době realizace tetování

Zdroj: vlastní zpracování

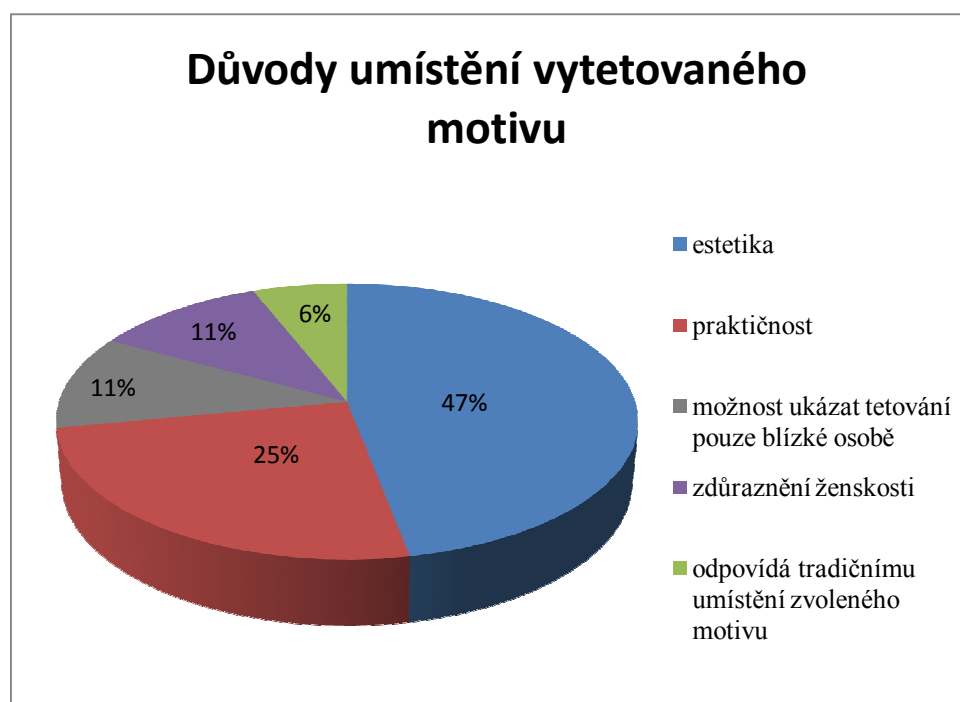
5.4 Umístění prvního tetování respondentek

Nejoblíbenějším místem pro umístění prvního tetování jsou záda (32 respondentek viz Tabulka č. 9). Převahu mají ve skupině respondentek tetovaných v období let 2001-2010 (28 respondentek, tj. 33,73 %) a ve věku 15-19 let (18 respondentek, tj. 33,33 %). Míra oblíbenosti zad pro umístění tetování reflektuje požadavky některých

zaměstnavatelů na vzhled svých zaměstnanců. Došlo k posunu od zákazu tetování zaměstnavateli, k jeho povolení na místech, která lze jednoduše skrýt. Motiv vytetovaný na zádech zcela splňuje požadavek na jeho jednoduché zakrytí. Požadavek na možnost zakrytí či odkrytí tetování v závislosti na situaci uvedly také všechny informátorky (viz Příloha č. 3). Dvě ze tří informátorek (Informátorka č. 1 a Informátorka č. 2) zvolily pro umístění tetování šíji. Informátorka č. 3 má tetování na rameni, které na jedné straně zasahuje k lopatce a na druhé straně vede téměř k loktu. Ve zkoumaném vzorku se téměř neobjevuje tetování na „neobvyklých místech“. Tetování na slabínách uvedly pouze 2 respondentky ze sta a tetování na hlavě pouze jedna. Zajímavostí je, že tetování umístěné na hlavě bylo realizováno v období let 1981-1990. Respondentka si jej nechala vytetovat ve věku 20-30 let, kdy měla dokončené středoškolské vzdělání. Jedná se o černý figurální motiv v malém provedení (velikost do desti cm), jehož účelem je vyjádřit názor respondentky (komunikačně-identifikační funkce). Umístění na hlavě prý zvolila, protože se má jednat o tradiční umístění vytetovaného motivu (viz Příloha č. 2).

Důvody pro umístění tetování na zvolenou partii (viz Graf č. 5) jsou ve většině případů u českých žen estetické, přestože část respondentek udává jiný primární důvod (podobně jako Informátorka č. 2 viz Rozhovor č. 2). V České republice jsou historické počátky tetování spjaty především s estetickou funkcí tetování. Další funkce se začaly prosazovat až jako důsledek otevření české společnosti, vůči vlivům jiných kultur, a její postupné transformace. Z odpovědí informátorek (viz Příloha č. 3) je patrné, že všechny svému tetování připisují jistou estetickou funkci, která do určité míry ovlivnila volbu umístění tetování. Nejčastějším důvodem respondentek pro umístění tetování na zvolené místo je estetika (protože se jim na daném místě líbí). Estetické důvody udává 47 respondentek (47 % viz Graf č. 5), tj. o 22 více než praktické důvody udávané 25 respondentkami (25 %). Převaha estetické funkce tetování u zkoumaného vzorku značí posun společnosti ve vnímání a způsobech využití tetování. Zatímco v historii bylo tetování užíváno jako forma trestu, protože jej některé společnosti považovaly za estetický handicap (viz kapitola Komunikačně-identifikační funkce), dnes naopak tetování často slouží jako ozdoba a podtržení osobního stylu odívání.

Graf č. 5: Důvody respondentek k umístění vytetovaného motivu na zvolenou partii

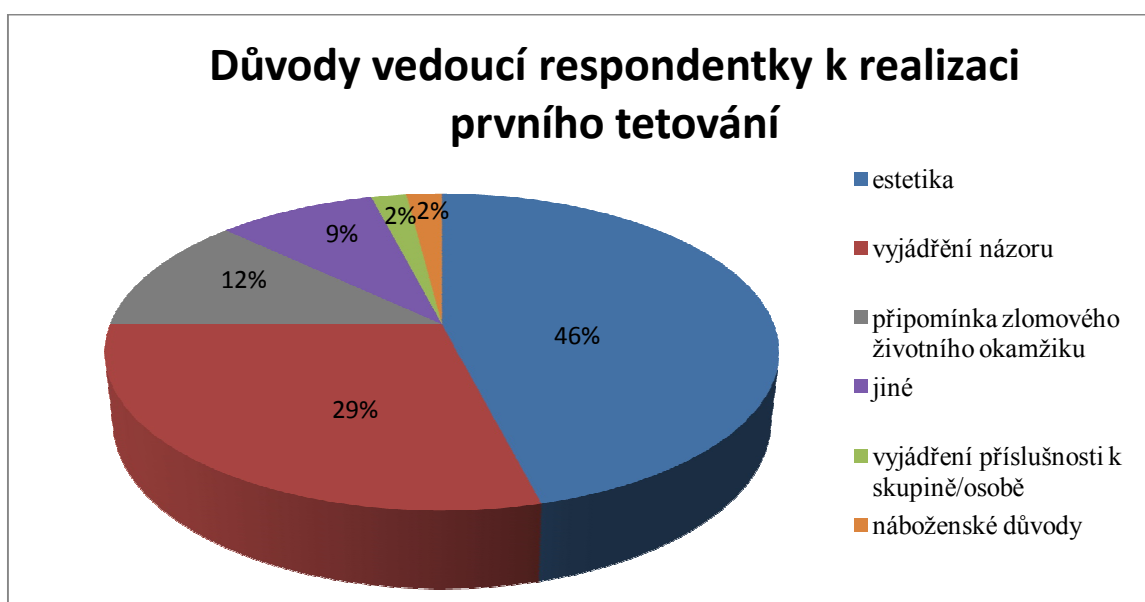
Zdroj: vlastní zpracování

5.5 Důvody respondentek k realizaci tetování

Hypotézu, že se tetování stalo pro současnou českou společnost ozdobou, potvrzuje i fakt, že si tetování z estetických důvodů nechalo udělat 46 respondentek ze sta (tj. 46 % viz Graf č. 6). Zároveň se ve zkoumaném vzorku odráží i vzrůstající počet tetování realizovaných za účelem vyjádření názoru, které udává 29 respondentek (29 %). Oproti tomu tetování jako připomínku zlomového životního okamžiku uvedlo pouze 12 respondentek (12 %). Jednoznačně to však neznamená, že by význam tetování spojeného s přechodovými (zlomovými) událostmi ve společnosti zanikal (viz odpověď Informátorky č. 3). Pouze se zde, jako v téměř všech oblastech života moderní společnosti, projevují módní vlivy. Zvyk vytetovat si jména dětí a data jejich narození, nebo naopak jména a data úmrtí blízkých osob, zachycuje transformaci rituálnosti. Původní rituály spojené s přivedením dítěte na svět a přechodem od statusu těhotné ženy v matku a rituály spojené s truchlením se v tomto případě transformovaly v individuální rituální akt tetování. Příkladem transformace původních rituálů v rituál tetování je česká herečka Alice Bendová, která si po porodu nechala vytetovat jména svých dětí a jejich data narození. Vyjádření příslušnosti k určité skupině nebo osobě, jako důvod tetování, udávají pouze dvě respondentky. Stejný počet respondentek (2) udává tetování z náboženských důvodů.

Respondentky (viz Příloha č. 2), které si tetování nechaly udělat z důvodu vyjádření příslušnosti ke skupině nebo osobě, mají obě malé (do deseti cm) černě vytetované motivy, při jejichž umístění dbaly na estetiku, a kterým nepřisuzují žádnou moc. První z nich má vytetovaný symbol spadající do kategorie fauna a flóra. Nechala se tetovat v období let 1981-1990, kdy jí bylo 31-40 let a měla ukončené vysokoškolské vzdělání. Motiv má umístěn na prstu ruky místo prstýnku. Druhá respondentka tetovaná z důvodu vyjádření příslušnosti se nechala tetovat v období let 2001-2010 ve věku 20-30 let na zádech a v době realizace tetování měla ukončené středoškolské vzdělání. Obě respondentky, které si tetování nechaly udělat z náboženských důvodů byly v době realizace tetování staré 15-19 let a zvolily pro tetování snadno zakrytelná místa proto, aby tetování mohly ukázat pouze blízké osobě. Pouze jedna z nich přitom tetování připisuje nějakou moc (respondentka udala odpověď: „jedy“; pozn.: pravděpodobně jde o vyznání víry Jedi vycházející z Hvězdných válek od Geogre Lukase). V době tetování (1981-1990) měla ukončené základní vzdělání. Jedná se o vícebarvený nápis celoplošně pokrývající pozadí. Druhá respondentka tetovaná z náboženských důvodů v letech 2001-2010 má ukončené středoškolské vzdělání a svému tetování žádnou moc nepřipisuje. Má vytetován středně velký kmenový (domorodý) vzor. Z povahy vzoru a uvedeného důvodu k tetování, by přitom bylo na místě očekávat, že se bude jednat o magicko-náboženské tetování.

Graf č. 6: Důvody vedoucí respondentky k realizaci prvního tetování

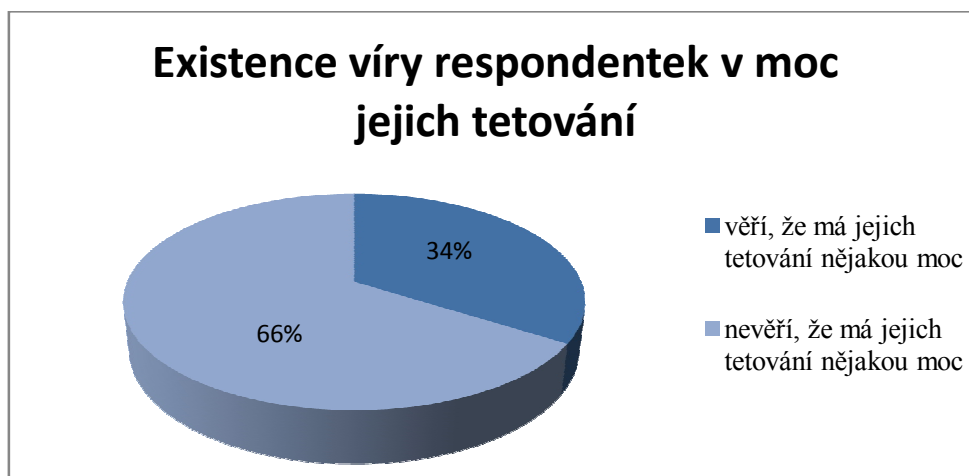
Zdroj: vlastní zpracování

5.6 Víra respondentek v moc tetování

Výzkum ukázal, že 34 respondentek ze sta (tj. 34 % viz Graf č. 7) odpovědělo kladně na otázku, zda si myslí, že má jejich tetování nějakou moc. Ale pouze, 13 z nich uvedlo hodnotitelnou odpověď na navazující otázku, ve které měly respondentky specifikovat, v jakou moc svého tetování věří (tj. pouze 38,24 % z celkového počtu kladně odpovídajících respondentek). Překvapivě nejvíce kladných odpovědí (vzhledem k počtu respondentek v daném segmentu) je zaznamenáno u respondentek s dosaženým vysokoškolským vzděláním (9 z 21 respondentek, tj. 42, 86% viz Tabulka č. 17), u respondentek tetovaných v období let 2001-2010 (30 z 83 respondentek, tj. 36, 14% viz Tabulka č. 15) a u respondentek tetovaných ve věku 15-19 let (20 z 34 respondentek, tj. 37, 04% viz Tabulka č. 16). Tyto výsledky pravděpodobně vychází z lidské potřeby věřit něčemu stálému a neměnnému. Česká společnost je převážně ateistická a moderní doba s sebou přináší tzv. vyprazdňování tradičních hodnot. Z toho vyplývá zjištění, že české ženy hledají pocit jistoty tam, kde by jej dříve nehledaly, což naznačují zjištěné výsledky. U třinácti respondentek připisujících tetování konkrétněji definovanou moc se v jejich odpovědích objevila výrazná diferenciací v chápání pojmu moc. Z historického pohledu na funkce tetování je tradiční chápat moc tetování jako způsob ochrany, léčby, talisman, nebo způsob získání vlastností vytetovaného motivu. Respondentky však spatřují moc tetování i v jiných funkcích tetování (viz Příloha č. 2). Moc připisují komunikačně-identifikační funkci, viz odpověď respondentky: „Říká okolí můj postoj k věcem a znamená kus mého života.“, nebo odpověď respondentky s vytetovaným náboženským motivem, která mu připisuje moc ve smyslu interní symboliky. Ze tří informátorek uvedla pouze jedna, že má její tetování nějakou moc. V odpovědi informátorky č. 2 je patrná transformace chápání pojmu moc, který byl v historii spjat spíše s magickými silami. Moc svého tetování vidí v tom, že může jeho odkrytím dokázat osobě, které jej odhalí, že je pro ni důležitá. Některé funkce tetování se, podobně jako iniciační rituály, transformovaly. Ve výzkumném vzorku se projevila změna v léčebně-preventivní funkci. Respondentka tetovaná ve věku 15-19 let, jejíž tetování bylo realizovaná v letech 2001-2010, udává že, její tetování má moc vytáhnout ji z depresí a připomíná jí, že může být vždy hůře. To potvrzuje tezi, že v rámci léčebně-preventivní funkce se tetování transformovalo ve způsob léčby a prevence nežádoucích duševních stavů (viz také tetování realizované v rámci procesu truchlení – vytetování jména a data úmrtí blízké osoby,

a tetování prováděné za účelem vyrovnání se s vlastním tělem). V dalších odpovědích respondentek se naopak objevuje v nezměněném významu magická funkce tetování. Respondentky svému tetování připisují ochrannou moc (2 respondentky), užívají jej jako talisman (2 respondentky). Objevuje se i víra v získání vlastností vytetovaného motivu (2 respondentky) a jedna respondentka svému tetování připisuje zvláštní sny, které se jí prý od provedení tetování zdají. Fakt, že některé původní vlastnosti tetování stále převládají, dokazuje míra obliby tradičního jednobarevného tetování, které zvolilo 63 respondentek ze sta (viz Tabulka č. 5).

Graf č. 7: Existence víry respondentek v moc jejich tetování

Zdroj: vlastní zpracování

6 Závěr

Výsledky vlastního výzkumu prokázaly platnost testované hypotézy: „Iniciační tetování se z předepsaného rituálního aktu transformovalo v dobrovolný individuální akt“. Dříve byly iniciační rituály dospívání, spojené s přechodem ze statusu dítě ke statusu dospělý, kolektivním rituálním aktem. V České republice je „rituálem dospělosti“ proces postupného získávání práv a s nimi spojených povinností zahájen v patnácti letech obdržáním občanského průkazu a je zakončen v osmnácti letech získáním způsobilosti k právním úkonům. V období komunismu bylo předávání občanských průkazů spojeno s obřadným kolektivním rituálem veřejného předávání. Po roce 1993 se kolektivní rituál předávání občanských průkazů transformoval v individuální akt. Právo na udělení oficiálního statusu dospělý u nás není podmíněno prokázáním fyzické a psychické schopnosti (není-li zpochybněna). Získání oficiálního statusu dospělý v současné české společnosti, tedy nesplňuje původní požadavky většiny „domorodých společností“ na iniciační rituál, tj. prokázání ochoty a schopnosti snášet fyzickou bolest (např. tetováním). Jedinec v „domorodé společnosti“ měl možnost sám určit, kdy už je dospělým, tím že úspěšně podstoupil iniciační rituál. V české společnosti možnost jednice sám oficiálně určit svou dospělost bez ohledu na věk chybí. Dobrovolné tetování, jako nesmazatelný důkaz schopnosti překonat strach a vydržet fyzickou bolest způsobenou tetováním, se proto pro českou mládež stává subjektivním způsobem, jak ukázat světu svou psychickou dospělost. Názor, že tetování se pro českou mládež stává způsobem prokázání psychické dospělosti, podporuje převaha respondentek udávajících v době realizace tetování věk 15-19 a také míra zastoupení záměru vyjádřit tetováním názor. Prostřednictvím srovnávání původního stavu funkcí tetování se stavem v současné české společnosti a zmapování historie tetování u nás, bylo možné zachytit a následně rozpoznat změny v hodnotách a postojích společnosti nejen vůči tetování. Původně tabuizované tetování je českou společností přijímáno a v některých případech se stává, podobně jako rituál, způsobem uchování hodnot. Výsledkem realizované kvantitativní metody výzkumu (dotazníkového šetření) je potvrzení testované hypotézy na základě výhodnocení získaných dat. Výsledkem kvantitativní metody výzkumu (interview) je stanovení teorie: „Tetování se pro české dívky ve věkové skupině 15-19 let stalo prostředkem vyjádření psychické dospělosti“.

7 Seznam použitých zdrojů

- DAVIES, Merryl Wyn. *Kulturní antropologie*. Praha: Portál, 2003, 175 s. ISBN 80-7178-778-7.
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008, 407 s. ISBN 978-80-7367-465-6.
- FERGUSON, Henry a Lynn PROCTEROVÁ. *Umění tetování*. Praha: Rebo Productions, 1998, 128 s. ISBN 80-7234-028-X.
- FIKSA, Radek. *Encyklopedie bodyartu*. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2009, 96 s. ISBN 978-80-903957-4-9.
- FIKSA, Radek. *Tetování*. Světnov: Sowulo Press, 2005, 144 s. ISBN 978-80-9036-181-2.
- HEMINGSON, Vince. *Tetování: Katalog motivů: Základní příručka body-artu*. Praha: Slovart, 2010, 224 s. ISBN 978-80-7391-403-5.
- HOLUB, Josef a Stanislav, LYER. *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*. 4. vyd. Praha: SPN, 1992. 483 s. Odborné slovníky. ISBN 80-04-23715-0.
- CHROBÁKOVÁ, Eliška, Ladislav KŘEHLA, Miloslava LAVIČKOVÁ a Erika PFLEGEROVÁ. *Slovník cizích slov*. Brno: Levné knihy, a. s., 2010, 366 s. ISBN 978-80-7309-347-1.
- MALINA, Jaroslav a kol. *Antropologický slovník: aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009, 303 s. ISBN 978-80-7204-560-0. Dostupné také z: <http://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/index.html>

- MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 1. vyd., dotisk 2001. Praha: SLON, 1998, 267 s. ISBN 80-85850-53-2.
- RYCHLÍK, Martin. *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*. Praha: Lidové noviny, 2005, 350 s. Dějiny odívání, díl 11. ISBN 80-7106-780-6.
- SOUKUP, Václav. *Dějiny sociální a kulturní antropologie*. Praha: Karolinum, 1994, 226 s. ISBN 80-7184-158-7.
- SPINDLER, Konrad. *Muž z ledovce*. Praha: Mladá fronta, 1998, 304 s. ISBN 80-204-0704-9.
- ŠTEPÁNEK, Miroslav a kol. autorů. Encyklopedického institutu Československé akademie věd. *Ilustrovaný encyklopedický slovník*. Praha: Academia, 1981, 975 s. Ilustrovaný encyklopedický slovník: II. díl J-Pri, 2.
- ŠTEPÁNEK, Miroslav. Miroslav a kol. autorů. Encyklopedického institutu Československé akademie věd. *Ilustrovaný encyklopedický slovník*. Praha: Academia, 1982, 975 s. Ilustrovaný encyklopedický slovník: III. díl Pro-Ž, 3. ISBN 505-21-856.
- TURNER, Victor Witter. *The Ritual process: Structure and anti-structure*. 2. dopl. vyd. New Jersey: Aldine Transaction, 2008, 213 s. ISBN 978-0-202-01190-5. Dostupné také z: http://books.google.cz/books?id=IBRuiOX8VEEC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: Systematické studium rituálu*. Praha: Lidové noviny, 1997, 201 s. Mythologie: Studie - svazek 1. ISBN 80-7106-178-6.
- WESTERMARCK, Edward. *The History of Human Marriage: In three volumes*. 5. dopl. vyd. New York: The Allerton Book Company, 1922, 596 s. The history of human marriage, 1. sv. Dostupné také z: http://books.google.cz/books/about/History_of_Human_Marriage.html?id=ShU3N7_GaMY&redir_esc=y

Závěrečné akademické práce:

BUCHTOVÁ, Barbora. Tatuáž jako významový systém v zrcadle kybersémiotiky. Brno, 2009. 59 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Michal Lorenz. Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/216424/ff_b/

KODYTKOVÁ, Vilma. *Svatební rituály dnes (z pohledu vysokoškoláku)*. Brno, 2006. 58 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, fakulta sociálních studií, Katedra psychologie. Vedoucí práce doc.PHDr. Ivo Planava. Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/89197/fss_b/Svatba_a_svatebni_ritualy.pdf

MIŠKELOVÁ, Eva. *Náměty tradičního japonského tetování a jejich vliv na současné světové tetování*. Brno, 2010. 51 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Seminář dějin umění. Vedoucí práce doc. PhDr. Ladislav Kesner, Ph. D. Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/215738/ff_b/

Internetové zdroje:

RÁBKOVÁ, Lucie. Tetování žen žijících v Praze. *Vyplňto.cz: řešení i pro Váš internetový průzkum* [online]. 2012-02-10 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://www.vyplnto.cz/preview.php?id=19827>

RÁBKOVÁ, Lucie. Tetování žen žijících v Praze: výsledky průzkumu. *Vyplňto.cz: řešení i pro Váš internetový průzkum* [online]. 2012-04-03 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: [http://www.vyplnto.cz/moje-pruzkumy/?did=19827 &akce=zobraz-vysledky](http://www.vyplnto.cz/moje-pruzkumy/?did=19827&akce=zobraz-vysledky)

Rita: Hinduism. In: *Encyclopedia Britannica: Britannica Online Encyclopedia* [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/511741/rita>

8 Přílohy

8.1 Příloha č. 1 – Dotazník

Dobrý den,

dotazník je určen pouze pro tetované ženy žijící na území Prahy po dobu delší než pět let před provedením tetování.

Tento krátký dotazník obsahuje pouze 10-11 otázek, v závislosti na Vašich odpovědích, a je zcela anonymní. Výsledky budou primárně využity pro analytickou část bakalářské práce zabývající se vývojem funkcí tetování u žen.

Prosím Vás o pečlivé vyplnění otázek týkajících se věku a období, ve kterém jste se nechala tetovat. Pokud si tyto informace nepamatujete přesně, snažte se je prosím co nejpřesněji odhadnout. Správné zodpovězení je důležité pro úspěšnost dotazníkového šetření.

Instrukce pro správné vyplnění dotazníku

Vzorový příklad: Mám vílu s ornamentálním vzorem na bedrech, která je velká 10 cm a vzor celkově i s ornamentem pokrývá pouze bedra.

U otázky č. 3 vyberu vílu (Protože je ústřední motiv víla a ornament mám jen pro vizuální doplnění. Pokud máte kombinovaný vzor a má pro vás význam jako celek, vyplňte prosím kombinaci do položky jiné). U otázky č. 4 vyberu, že mám středně velké tetování. Hodnotím celkovou velikost tetování, ne jen ústředního motivu víly.

U otevřených otázek prosím odpovídejte stručně a výstižně.

Data získaná pomocí tohoto dotazníku budou použita jako součást bakalářské práce s názvem: „Iniciační rituály v současné společnosti“ s termínem obhajoby květen-červen 2012 na Katedře psychologie České zemědělské univerzity v Praze.

Děkuji Vám za vynaložený čas a úsilí, které jste vyplňování dotazníku věnovala.

Lucie Rábková

1. V kolika letech jste se nechala poprvé tetovat?

- a) 15-19
- b) 20-30
- c) 31-40
- d) 41-50

2. Vaše první tetování bylo realizováno v letech:

- a) 1981-1990
- b) 1991-2000
- c) 2001-2010

3. Jaký typ motivu máte vytetován?

- a) figurální motiv
 - b) flóru a faunu
 - c) keltský motiv
 - d) japonský motiv
 - e) kmenový (domorodý) vzor
 - f) jiný
 - k) náboženský motiv
 - l) nápis
 - m) symbol (srdce, hvězdy a jiné)
 - n) vílu
- Jiná odpověď:

.....

.....

.....

4. Jedná se o tetování:

- a) malé (do 10 cm)
- b) středně velké
- c) velké v jemném provedení - po celé délce končetiny/zad/trupu (vytetované linky, nápisy, znaky)
- d) celoplošné – pokrývá souvisle celou nohu/ruku/záda/trup

5. Motiv je vytetován:

- a) černě
- b) dvoubarevně
- b) vícebarevně

6. Vaše první tetování se nachází na:

- a) hlavě
 - b) krku
 - c) zádech
 - d) hrudi
 - e) břichu (a podbřišku)
 - f) slabinách
 - g) bedrech
 - h) ruce
 - i) noze
 - j) pozadí
- Jiná odpověď:

.....

.....

.....

7. Proč jste zvolila danou partii?

- a) abych zdůraznila svou ženskost
- b) z praktických důvodů
- c) abych mohla tetování ukázat pouze blízké osobě
- d) protože odpovídá tradičnímu umístění vytetovaného motivu
- e) protože se mi tam líbí

8. Co vás vedlo k tomu nechat se tetovat?

- a) estetické důvody
- b) touha vyjádřit tetováním svůj názor
- c) vyjádření příslušnosti k nějaké skupině/někomu
- d) připomínka zlomového životního okamžiku
- e) náboženské důvody

Jiná odpověď:

.....
.....
.....

9. Věříte, že má vaše tetování nějakou moc?

- a) ano
- b) ne

10. Pokud ano, jakou moc podle Vás má vaše tetování?

.....
.....
.....

11. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání je:

- a) základní
- b) středoškolské
- c) vysokoškolské

Příloha č. 2 – Data získaná dotazníkovým šetřením

Vzhledem k obsáhlosti surových dat je uveden pouze odkaz na webovou adresu,⁹³ na které lze data stáhnout k prohlédnutí. Tabulky vychází ze zpracovaných dat autorem.

Tabulka č. 1: Srovnání v kolika letech se respondentky poprvé tetovaly s obdobím realizace tetování v ČR v letech 1981-2010

Věková skupina	Období realizace tetování (počet žen)			Celkem v tomto věku
	1981-1990	1991-2000	2001-2010	
15-19	3	6	45	54
20-30	2	4	36	42
31-40	1	1	2	4
Celkem v tomto období	6	11	83	100

Zdroj: autor

Tabulka č. 2: Srovnání motivů prvního tetování respondentek v ČR s obdobím 1981-2010, ve kterém se nechaly tetovat

Motiv	Období realizace tetování (počet žen)			Celkové zastoupení motivu
	1981-1990	1991-2000	2001-2010	
flóra a fauna	1	4	27	32
symbol (srdce, hvězdy, atd.)	1	1	14	16
jiné	0	1	15	16
nápis	1	0	7	8
figurální motiv	1	1	4	6
keltský motiv	1	1	3	5
kmenový (domorodý) vzor	0	1	3	4
ornament	0	0	4	4
víla	1	1	2	4
náboženský motiv	0	1	1	2
tribal	0	0	2	2
japonský motiv	0	0	1	1
Celkem v tomto období	6	11	83	100

Zdroj: autor

⁹³ RÁBKOVÁ, Lucie. Tetování žen žijících v Praze: výsledky průzkumu. *Vyplnto.cz: řešení pro Váš internetový výzkum* [online]. 2012-04-03 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://www.vyplnto.cz/moje-pruzkumy/?did=19827&akce=zobraz-vysledky>

Tabulka č. 3: Srovnání motivů prvního tetování respondentek z ČR s věkem 15-40 let, ve kterém se nechaly tetovat

Motiv	Věk realizace tetování (počet žen)			Celkové zastoupení motivu
	15-19	20-30	31-40	
flóra a fauna	18	12	2	32
symbol (srdce, hvězdy, atd.)	6	10	0	16
jiné	9	6	1	16
nápis	5	3	0	8
figurální motiv	5	1	0	6
keltský motiv	2	2	1	5
kmenový (domorodý) vzor	2	2	0	4
ornament	2	2	0	4
víla	3	1	0	4
náboženský motiv	0	2	0	2
tribal	2	0	0	2
japonský motiv	0	1	0	1
Celkem v tomto věku	6	11	83	100

Zdroj: autor

Tabulka č. 4: Srovnání nejvyššího dosaženého vzdělání uvedeného respondentkami z ČR v době realizace prvního tetování s obdobím let 1981-2010, v němž se nechaly tetovat

Věková skupina	Období realizace tetování (počet žen)			Celkem v tomto věku
	1981-1990	1991-2000	2001-2010	
základní	1	6	51	58
střední	1	4	16	21
vysokoškolské	4	1	16	21
Celkem v tomto období	6	11	83	100

Zdroj: autor

Tabulka č. 5: Srovnání barevného provedení prvního tetování respondentek s obdobím realizace tetování v ČR v letech 1981-2010

Barevné provedení	Období realizace tetování (počet žen)			Celkem v tomto provedení
	1981-1990	1991-2000	2001-2010	
černé	4	9	54	67
dvoubarevné	0	1	12	20
vícebarevné	2	1	17	13
Celkem v tomto období	6	11	83	100

Zdroj: autor

Tabulka č. 6: Srovnání barevného provedení prvního tetování respondentek z ČR s věkem 15-40 let, ve kterém se nechaly tetovat

Barevné provedení	Věk realizace tetování (počet žen)			Celkem v tomto provedení
	15-19	20-30	31-40	
černé	37	27	3	67
dvoubarevné	8	5	0	20
vícebarevné	9	10	1	13
Celkem v tomto věku	54	42	4	100

Zdroj: autor

Tabulka č. 7: Srovnání velikosti prvního tetování respondentek s obdobím realizace tetování v ČR v letech 1981-2010

Velikost	Období realizace tetování (počet žen)			Celkem v této velikosti
	1981-1990	1991-2000	2001-2010	
malé (do 10 cm)	4	6	36	46
středně velké	1	3	31	35
velké v jemném provedení	0	2	10	12
celoplošné	1	0	6	7
Celkem v tomto období	6	11	83	100

Zdroj: autor

Tabulka č. 8: Srovnání velikosti prvního tetování respondentek z ČR s věkem 15-40 let, ve kterém se nechaly tetovat

Velikost	Věk realizace tetování (počet žen)			Celkem v této velikosti
	15-19	20-30	31-40	
malé (do 10 cm)	4	6	36	46
středně velké	1	3	31	35
velké v jemném provedení	0	2	10	12
celoplošné	1	0	6	7
Celkem v tomto období	6	11	83	100

Zdroj: autor

Tabulka č. 9: Srovnání umístění motivu prvního tetování respondentek s obdobím, ve kterém se nechaly tetovat v ČR v letech 1981-2010

Umístění	Období realizace tetování (počet žen)			Celkem na tomto místě
	1981-1990	1991-2000	2001-2010	
záda	1	3	28	32
ruka	2	2	17	21
noha	0	0	18	18
krk	0	1	10	11
bedra	0	3	1	4
břicho a podbřišek	0	0	4	4
hrud'	0	1	2	3
slabiny	1	1	0	2
pozadí	1	0	1	2
jiné	0	0	2	2
hlava	1	0	0	1
Celkem v tomto období	6	11	83	100

Zdroj: autor

Tabulka č. 10: Srovnání důvodu k umístění motivu prvního tetování respondentek na zvolené místo s obdobím, ve kterém se nechaly tetovat v ČR v letech 1981-2010

Důvod umístění	Období realizace tetování (počet žen)			Celkem z tohoto důvodu
	1981-1990	1991-2000	2001-2010	
estetika	1	3	43	47
praktičnost	0	0	25	25
možnost ukázat tetování pouze blízké osobě	2	6	4	11
zdůraznění ženskosti	1	6	4	11
odpovídá tradičnímu umístění zvoleného motivu	2	1	3	6
Celkem v tomto období	6	11	83	100

Zdroj: autor

Tabulka č. 11: Srovnání umístění motivu prvního tetování respondentek z ČR s věkem 15-40 let, ve kterém se nechaly tetovat

Umístění	Věk realizace tetování (počet žen)			Celkem na tomto místě
	15-19	20-30	31-40	
záda	18	13	1	32
ruka	10	9	2	21
noha	11	7	0	18
krk	5	5	1	11
bedra	1	3	0	4
břicho a podbřišek	3	1	0	4
hrud'	2	1	0	3
slabiny	2	0	0	2
pozadí	1	1	0	2
jiné	1	1	0	2
hlava	0	1	0	1
Celkovem v tomto věku	54	42	4	100

Zdroj: autor

Tabulka č. 12: Srovnání důvodu k umístění motivu prvního tetování respondentek z ČR na zvolené místo s věkem 15-40 let, ve kterém se nechaly tetovat

Důvod umístění	Věk realizace tetování (počet žen)			Celkem z tohoto důvodu
	15-19	20-30	31-40	
estetika	25	18	4	47
praktičnost	17	8	0	25
možnost ukázat tetování pouze blízké osobě	5	6	0	11
zdůraznění ženskosti	5	6	0	11
odpovídá tradičnímu umístění zvoleného motivu	2	4	0	6
Celkem v tomto období	54	42	83	100

Zdroj: autor

Tabulka č. 13: Srovnání důvodu k realizaci prvního tetování respondentek s obdobími, ve kterém se nechaly tetovat v ČR v letech 1981-2010

Důvod	Období realizace tetování (počet žen)			Celkem z tohoto důvodu
	1981-1990	1991-2000	2001-2010	
estetika	2	8	36	46
vyjádření názoru	1	2	26	29
připomínka zlomového životního okamžiku	1	1	10	12
jiné	0	0	9	9
vyjádření příslušnosti k skupině/osobě	1	0	1	2
náboženské důvody	1	0	1	2
Celkem v tomto období	6	11	83	100

Zdroj: autor

Tabulka č. 14: Srovnání důvodů k realizaci prvního tetování respondentek z ČR s věkem 15-40 let, ve kterém se nechaly tetovat

Důvod	Věk realizace tetování (počet žen)			Celkem z tohoto důvodu
	15-19	20-30	31-40	
estetika	23	21	2	46
vyjádření názoru	17	11	1	29
připomínka zlomového životního okamžiku	7	5	0	12
jiné	5	4	0	9
vyjádření příslušnosti k skupině/osobě	0	1	1	2
náboženské důvody	2	0	0	2
Celkem v tomto věku	54	42	4	100

Zdroj: autor

Tabulka č. 15: Srovnání existence víry respondentek z ČR v moc tetování době realizace prvního tetování s obdobím let 1981-2010, v němž se nechaly tetovat

Věří v moc tetování	Období realizace tetování (počet žen)			Celkem s touto odpovědí
	1981-1990	1991-2000	2001-2010	
ne	2	2	30	34
ano	4	9	53	66
Celkem v tomto období	6	11	83	100

Zdroj: autor

Tabulka č. 16: Srovnání existence víry respondentek z ČR v moc tetování době realizace prvního tetování s věkem 15-40 let, ve kterém se nechaly tetovat

Věří v moc tetování	Věk realizace tetování (počet žen)			Celkem s touto odpovědí
	15-19	20-30	31-40	
ne	20	13	1	34
ano	34	29	3	66
Celkem v tomto období	54	42	4	100

Zdroj: autor

Tabulka č. 17: Srovnání existence víry respondentek z ČR v moc tetování době realizace prvního tetování s nejvyšším dosaženým vzděláním, které uvedly

Věří v moc tetování	Nejvyšší dosažené vzdělání (počet žen)			Celkem s touto odpovědí
	základní	středoškol.	vysokoškol.	
ne	15	19	9	34
ano	6	39	12	66
Celkem v tomto období	21	58	21	100

Zdroj: autor

Příloha č. 3 – Rozhovory

Realizované rozhovory měly polostandardizovanou formu. Čtyřem informátorkám byly pokládány pevně stanovené otázky, které mohly rozšířit o své vlastní názory a postřehy na zkoumané téma. Bylo zvoleno po jedné informátorce z každého věkového rozmezí určujícího, kolik jim bylo let v době realizace tetování. Rozhovory se zaměřily pouze na první realizované tetování a nebraly v potaz další případná tetování. Informátorky byly získány metodou snowball, tedy na základě osobních vztahů mezi jednotlivými ženami.

Rozhovor č. 1

Informátorka č. 1 se narodila v Praze, kde trvale žije. V průběhu studia strávila rok jako chůva v Anglii. V době realizace tetování studovala gymnázium v Praze. Myslí si, že názory lidí a jejich postoje se v průběhu života mění.

Otázka č. 1: V kolika letech jste se nechala poprvé tetovat?

V 18. To, že se chci nechat tetovat, mi bylo jasné už od třinácti. Chtěla jsem ale počkat, až mi bude osmnáct, protože tetování je přece jen navždycky a nechtěla jsem si nechat nic dělat, dokud si tím nebudu relativně jistá. Zhruba rok před osmnáctinami jsem byla jako OPR v Anglii, kde jsem byla na všechno sama a musela jsem se naučit o sebe sama postarat a být k sobě aspoň trochu zodpovědná. Když jsem se vrátila, řekla jsem si, že do toho konečně půjdu.

Otázka č. 2: Vaše první tetování bylo realizováno v letech:

V roce 2010

Otázka č. 3: Jaký typ motivu máte vytetován?

Tribal vzor inspirovaný písmeny sanskrtu. Hledala jsem nějakou mantru v sanskrtu, protože se mi sanskrt od pohledu líbí. Až jsem našla mantru, která měla tři znaky a ty jsem spatřovala dohromady a upravila, aby nic neznamenal a zároveň hezky vypadaly.

Otázka č. 4: Jedná se o tetování:

Tři vzájemně propojené zhruba 5 cm velká písmena, které dohromady tvoří středně velké tetování.

Otázka č. 5: Motiv je vytetován:

Černě. Barevná tetování se mi nelíbí.

Otázka č. 6: Vaše první tetování se nachází:

Na zadní straně krku. Tetování pokrývá celou oblast šíje. Pořád jsem přemýšlela, co si kam dát až mi mamka poradila, abych si to dala na krk.

Otázka č. 7: Proč jste zvolila danou partii?

Hlavním důvodem bylo, že se mi tetování na krku líbí. Navíc oceňuji, že se dá schovat a nijak mě neomezuje. Když to potřebuji, můžu ho jednoduše schovat.

Otázka č. 8: Co Vás vedlo k tomu nechat se tetovat?

Tetování se mi líbilo už od třinácti, kdy jsem se do tetování zamilovala. Původně jsem chtěla sluníčko. Postupně mě touha po tetování trochu přešla a v době kdy skončilo přátelství s mým dlouholetým kamarádem, mě to znovu dostalo. Začala jsem hodně řešit, co a kam si nechám vytetovat. Nechtěla jsem, aby tetování něco znamenalo, protože zastávám názor, že se životní názory lidí vyvíjí a to, co mě vystihuje teď, by mi mohlo být za pár let na obtíž.

Otázka č. 9: Věříte, že má vaše tetování nějakou moc?

Tetování mám hlavně protože, se mi líbí a jak už jsem řekla, myslím si, že alespoň pro mě, je nesmysl, aby tetování něco znamenalo, takže mu žádnou moc nepřipisuji.

Otázka č. 10: Pokud ano, jako moc podle Vás má vaše tetování?

- otázka nebyla pokládána, vzhledem k záporné odpovědi na předchozí odpověď

Otázka č. 11: Vaše nejvyšší dosažené vzdělání je:

Základní. Jsem teď ve čtvrtáku na gymplu, takže mi k středoškolskému ještě nějaký ten měsíc chybí.

Rozhovor č. 2

Informátorka č. 2 se narodila v Brně. Zhruba osm let před realizací tetování žila v Praze. Během prvních patnácti let života se několikrát stěhovala s rodinou a nyní trvale žije v Praze. V současné době studuje vysokou školu a zajímá se o studium společnosti.

Otázka č. 1: V kolika letech jste se nechala poprvé tetovat?

V dvaadvaceti. Tetování jsem chtěla už dlouhou, hrozně se mi líbilo, ale zároveň jsem si uvědomovala, že je to napořád a nechtěla jsem skončit s něčím, co by se mi nelíbilo. Pořád se u mě střídaly období, kdy jsem si byla jistá, že tetování chci, s obdobími, kdy převážil společností vsugerovaný názor, že jsou to omalovánky. Sama bych se k tomu asi neodhodlala, dotlačili mě k tomu až přátelé a to doslova.

Otázka č. 2: Vaše první tetování bylo realizováno v letech:

V roce 2010

Otázka č. 3: Jaký typ motivu máte vytetován?

Keltský motiv. Mám vytetovaný keltský symbol zdůrazňující důležitost postavení ženy ve společnosti a koloběh života, který mi kámoška upravila na míru, aby působil ženštěji, lépe se hodil na zvolené místo a celkově, aby byl aspoň trochu jiný, než mají ostatní. Je to trojúhelník s vepsaným trojlístkem, který je tradičně kreslený jednou čarou bez jasné daného konce.

Otázka č. 4: Jedná se o tetování:

Středně velké. Je o něco větší než 10 cm, mám ho skoro na celé šíji. Jsou to jen linky tvořící motiv.

Otázka č. 5: Motiv je vytetován:

Černě. Barevná tetování se mi nelíbí, k mému motivu by se nehodily a navíc barevným tetováním po kauzách s toxickými barvami nevěřím.

Otázka č. 6: Vaše první tetování se nachází:

Na zadní straně krku. Začíná těsně pod linií vlasů a končí nad linií ramen.

Otázka č. 7: Proč jste zvolila danou partii?

Abych mohla tetování ukázat pouze blízké osobě. Inspirovalo mě, když nám ve škole přednášely o tetování u gejš, které tetování odhalovaly jen prominentním milencům. Je dost dobře možné, že jsem si to nějak překroutila k obrazu svému, ale tohle jsem si z toho odnesla. Pak jsem měla jasno a inspirovaná touto informací jsem si nechala potetovat šiji, abych tetování mohla ukázat jen partnerovi, mám dlouhé vlasy, takže ho jinak můžu relativně dobře schovat.

Otázka č. 8: Co Vás vedlo k tomu nechat se tetovat?

Tetování se mi líbilo už od nějakých patnácti. Nejdřív jsem nevěděla co ani kam. Postupně asi v šestnácti jsem objevila symbol, který se mi líbil. Tušila jsem, že by se skvěle vyjímal na krku. Pak jsem v létě v roce, kdy jsem se nechala tetovat, slyšela o tetování gejš za krk a bylo rozhodnuto co a kam. Pořád jsem ale sbírala odvahu a nebyla si jistá, jestli do toho mám jít. Hlavou se mi honily různé předsudky, které mi bránily se nechat tetovat. Nakonec to kamarádka nevydržela, protože věděla, že jsem si tím jistá a brání mi jen moje pochyby a panická hrůza z jehel, a dotáhla mě do studia.

Otázka č. 9: Věříte, že má vaše tetování nějakou moc?

Ano.

Otázka č. 10: Pokud ano, jako moc podle Vás má vaše tetování?

Tetování ukazuji jen lidem, na kterých mi záleží. Beru ho jako svou součást a pro mého partnera by mělo být výsadou, že jedině on je ten vyvolený, který jej smí vidat kdykoliv se mu zachce.

Otázka č. 11: Vaše nejvyšší dosažené vzdělání je:

Středoškolské. Mám vystudovanou obchodku s volitelným zaměřením na společenské vědy. V době tetování jsem studovala druhů rok VŠ.

Rozhovor č. 3

Informátorka č. 3 se narodila v Praze, kde žije celý svůj život. Udává, že už od dob dospívání měla slabost pro dělání zakázaných věcí a tíhla ke „špatné“ kupině lidí. Je rozvedená a má odeset let mladšího přítele.

Otázka č. 1: V kolika letech jste se nechala poprvé tetovat?

Poprvé jsem se nechala tetovat ve 33 letech. V tomhle věku je to asi dost zvláštní, ale já jsem vždycky byla pro každou špatnost, už od mala. Vždycky jsem tíhla ke špatné skupině lidí, rodiče se mnou měli doma peklo. V patnácti jsem dokonce utekla z domova, a jak říkám, vyzkoušela jsem si všechno, co šlo. Díky svojí rodině jsem se z toho všeho zhruba ve 25 letech dostala. Dneska mám dvě děti a jsem spokojená, ale tu povahu už stejně tak máte v sobě a vždycky vám zůstane, vždycky budu v jistým slova smyslu blázen. Jsem rozvedená. Mám o 10 let mladšího přítele a mám stále pocit, že mi je dvacet a taky se asi tak chovám. Proto jsem se rozhodla zkusit zase něco nového a nechala jsem se tetovat, nikoho v mém okolí to ani trošku nepřekvapilo.

Otázka č. 2: Vaše první tetování bylo realizováno v letech:

V roce 2004.

Otázka č. 3: Jaký typ motivu máte vytetován?

Vůbec nevím, jak to vystihnout, jsou to jen takový klikiháky, který se různě proplétají a jsou různě vystínované. Když sem přišla do toho tetovacího studia, tak jsem si prohlídla tu knihu s téma vzorama a tohle se mi líbilo, ale chtěla jsem, aby to udělal nějak na tenhle styl, ale trochu poupravil, aby to nebylo úplně stejný.

Otázka č. 4: Jedná se o tetování:

Středně velké.

Otázka č. 5: Motiv je vytetován:

Černě. Ale před čtyřmi lety jsem si nechala udělat druhý, to mám barevný.

Otázka č. 6: Vaše první tetování se nachází:

Na rameni. Vzadu zasahuje trošku k lopatce a dolů vede směrem k loktu. Je asi 20 cm dlouhé a 15cm široké.

Otázka č. 7: Proč jste zvolila danou partii?

Libí se mi spousta jiných partií, ale pro mě byla nejvhodnější tahle. Nejsem nejhubenější, proto na břicho nebo záda to nepřipadalo v úvahu. Na noze by to nebylo vidět a zase někde na krk nebo předloktí, to bych zase nezakryla nikdy. Takhle to mám, že když ho chci ukázat, tak ho ukážu a vezmu si tílko, když ho nechci ukázat, tak ho neukážu a vezmu si triko.

Otázka č. 8: Co Vás vedlo k tomu nechat se tetovat?

Jak jsem v první otázce psala, jsem pro každou špatnost. Žijeme jen jednou a proč si něco upírat jen pro to, že vám někdo řekne, jsi blázen? Nechat se tetovat v tvém věku? Prostě se mi to líbí a je to v dnešní době naprosto běžný.

Otázka č. 9: Věříte, že má vaše tetování nějakou moc?

Vypadám díky němu mladší, to je velká mo. Když jsem se rozvedla, pomáhalo mi v lovení mlad'ochů. Ne, samozřejmě že si nemyslím, že má nějakou moc, tyhle věci jdou mimo mě.

Otázka č. 10: Pokud ano, jako moc podle Vás má vaše tetování?

- otázka nebyla pokládána, vzhledem k záporné odpovědi na předchozí odpověď

Otázka č. 11: Vaše nejvyšší dosažené vzdělání je:

Středoškolské. Chodila jsem na gympl, měla jsem hlavu na to jít na vysokou, ale jak už jsem psala v první otázce, chytnete se špatných lidí a změní vám to celý život.